

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**STRANA NEZÁVISLOSTI SPOJENÉHO
KRÁLOVSTVÍ (UKIP) - ANALÝZA POSTOJE VŮČI
EVROPSKÉ UNII**

Filip Mutl

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Strana nezávislosti Spojeného království (UKIP) -
analýza postoje vůči Evropské unii**

Filip Mutl

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování:

Tímto děkuji doc. PhDr. Přemyslovi Rosůlkovi Ph.D. za odborné vedení mé práce, především tedy za odbornou pomoc, věnovaný čas a užitečné rady během konzultací.

Obsah

1	Úvod.....	6
1.1	Metodologie.....	8
1.2	Struktura práce	9
2	Teoretická část.....	12
2.1	Populismus a jeho formy.....	12
2.1.1	Populismus jako tenká ideologie	14
2.1.2	Populistické strany radikální pravice.....	17
2.2	Euroskepticismus.....	22
2.2.1	Konceptualizace pojmu euroskepticismus.....	24
2.2.2	Euroskepticismus populistických stran radikální pravice.....	28
2.2.3	Kritické zhodnocení prezentovaných konceptů.....	32
3	Analytická část	34
3.1	Euroskepticismus jako britský excecionalismus	34
3.2	Představení fází strany UKIP	36
3.2.1	Analýza první fáze (1993–1997)	38
3.2.2	Analýza druhé fáze (1997–2006).....	43
3.2.3	Analýza třetí fáze (2006-2017)	49
4	Závěr.....	55
5	Seznam použitých zdrojů	60
6	Resumé	64
7	Přílohy	65
7.1	Příloha č. 1: Billboard strany UKIP v rámci kampaně <i>Say No</i>	65
7.2	Příloha č. 2: Alan Sked jako lídr strany UKIP v roce 1996	66

1 Úvod

Jako ústřední téma své diplomové práce jsem si vybral euroskeptickou Stranu nezávislosti Spojeného království (dále jen UKIP), a to především z toho důvodu, že vnímám tematiku euroskepticismu jako aktuální fenomén hodný zřetele. Výsledky euroskeptických tendencí jsou v některých evropských zemích více, v jiných méně viditelné, ovšem konkrétně případ Velké Británie je specifický tím, že občané v referendu v roce 2015 rozhodli, že nechtějí nadále v Evropské unii setrvat. Určitou úlohu zde sehrála právě také strana UKIP, jakkoliv obtížné je míru jejího přičinění konkrétněji kvantifikovat.

Předkládaná práce je kvalitativní případovou studií a analýzou již zmíněné britské strany UKIP, jejíž oficiální založení lze datovat do roku 1993 v reakci na debaty o Smlouvě o Evropské unii (dále jen Maastrichtská smlouva). Stěžejním tématem strany bylo od jejího počátku vystoupení Spojeného království ze struktur Evropské unie (dále jen EU), ke které zaujímá značně negativní postoj. Podobné stanovisko má strana k myšlenkám multikulturalismu a s ním spojené imigrace, zároveň také k elitářství či stávajícímu politickému establishmentu, a to jak na národní, tak evropské úrovni.

Strana UKIP byla dlouhou dobu britskou veřejností vnímána spíše jako monotematická nátlaková skupina se zaměřením pouze na vystoupení země z EU než jako relevantní a plnohodnotná politická strana. Počínaje rokem 2006 se začalo hovořit o skutečném rozšíření tematického záběru strany o další motivy, přičemž dodnes nepanuje obecná shoda na tom, zda je UKIP jednostranně zaměřeným hnutím či zda jej lze programově zařadit po bok ostatních stran populistické radikální pravice. Vycházím z předpokladu, že zmíněná monotematickost strany je dílčím znakem populismu, který čerpá myšlenky z jiné, plnohodnotné ideologie, jak bude podrobněji popsáno v následující části práce.

I přes fakt, že lze volební výsledky strany na národní úrovni označit za marginální (především díky britskému většinovému volebnímu systému), stranu lze rozhodně vnímat jako relevantního hráče britské politiky. Relevance tohoto

výzkumu spočívá v aktuálnosti současné debaty týkající se populistických stran radikální pravice. Ačkoliv označení populistické radikální pravice v evropském prostoru čistě za úspěšnou by bylo značně paušalizujícím výrokem, minimálně jí nelze upřít zvýšenou pozornost ze strany politické, politologické a mediální obce nebo také zájem široké veřejnosti.

Výzkum určitého aspektu (konkrétně euroskepticismu) jedné z těchto stran ve vztahu k radikálně pravicovému populismu by proto měl být příspěvkem do širší debaty v rámci politických věd, která je v evropském prostoru aktuální. Rešerše ukázala, že straně UKIP je v oblasti politologie a mezinárodních vztahů věnován určitý prostor, přičemž tyto práce jsou zaměřené především na tři oblasti zájmu. Nejčastěji je zkoumáno postavení strany uvnitř stranického systému Spojeného království, reprezentace jejích poslanců v evropském parlamentu nebo její postupný vývoj z marginálního hnutí na pozici mainstreamové politické strany. Originalita a relevance této práce tedy spočívá ve výzkumu strany optikou zaměřenou na aspekt její ideologie, k čemuž dochází za pomoci propojení konceptů populismu, radikální pravice a euroskepticismu.

Vzhledem k výše uvedenému jsem stanovil následující hypotézy, které by měl následný výzkum potvrdit či vyvrátit:

1. *Strana UKIP je i přes rozšíření okruhu témat stále monotematickou stranou.*
2. *UKIP lze označit za euroskeptickou, nikoliv eurofobní stranu.*

Výsledky analýzy budou reflektovány v závěru práce. Způsob, jakým bylo postupováno při snaze dosáhnout výše stanovených cílů je popsán v následující sekci, která se zabývá metodologií. V textu není užito veliké množství zkratk, proto nepovažuji za nezbytné jim věnovat samostatný seznam, nýbrž pouze několik zmínek. Evropskou unii ve většině případů označuji běžně užívanou zkratkou *EU* a zmíněnou Stranu nezávislosti Spojeného království pro účel přehlednosti označuji zkratkou *UKIP*, která je v britském politickém prostředí taktéž užívána častěji než celý název strany. Poslední užitou zkratkou je *Brexit*,

což je výraz označující vystoupení Spojeného království z EU a vznikl spojením dvou slov: *Britain* a *exit*.

1.1 Metodologie

Před samotnou analýzou jsou prezentovány teoretické rámce, které jsou následně využity při práci s poznatky v praktické části. Mezi tyto teoretické rámce patří především koncept populismu jako tenké ideologie a typologie euroskepticismu dle vybraných autorů. Jelikož je použitých konceptů více, je potřeba dbát na relevanci jejich využití tak, aby skutečně sloužily cíli, pro který byly určeny. Jejich užití proto vždy sleduje určitou logickou provázanost s praktickými poznatky a s analytickými nástroji uvedenými v teoretické části práce tedy pracuji na základě vhodnosti jejich užití, popřípadě využitelnosti pro práci s daným jevem či fenoménem.

Strana je analyzována v období od jejího vzniku, tedy od roku 1993 do roku 2017. Jelikož dílčí cíl práce týkající se programové tematiky strany souvisí s její určitou proměnou, považuji za nutné věnovat se celému období fungování strany, aby bylo možné onu zmíněnou proměnu případně identifikovat, například formou komparace s předchozím obdobím.

Při zkoumání ideologických východisek strany jsem využil v první řadě oficiálních programů strany, které jsou volně dostupné ať už na oficiálních internetových stránkách strany UKIP nebo na různých serverech určených pro archivaci politických dokumentů. Programem se v tomto smyslu rozumí jednak oficiální strukturované dokumenty, kde strana v jednotlivých více či méně obsáhlých bodech formuluje své postoje a závazky vůči voličům. Zároveň jsem využil některých volebních spotů, pomocí kterých se strana prezentovala v televizním vysílání. Tato forma sebe prezentace strany je tedy primárním zdrojem pro analýzu. Sekundárně jsem také využíval prohlášení lídrů strany, ať už na stranických konferencích, při diskuzích na půdě Evropského parlamentu či jejich vystoupení v televizních debatách a rozhovorů pro televizní či rozhlasová

média. UKIP jako strana zažila několik kritických momentů, kdy jí hrozilo rozpolcení kvůli vnitřnímu frakcionalismu, a ne vždy řadoví členové s kroky svého předsedy souhlasili. Proto je klíčové zaměřit se skutečně na vystupování stranických osob ve vedoucích funkcích, a ne řadových členů.

S ohledem na cíle práce je případná monotematicnost strany zkoumána především pomocí analýzy programů (a programových prohlášení) pro volby do národního parlamentu. Programatika a tematické rozšíření strany je pro UKIP totiž především otázkou zisku voličů do britských národních voleb. Programy a kampaně pro volby do evropského parlamentu totiž vyžadují primární zaměření na politické aspekty týkající se Evropské unie, a tak se tematické zaměření na EU předpokládá u všech kandidujících stran. Otázku monotematicnosti lze zároveň považovat za úzce související se strategií strany, a tedy větší roli než ideologické hledisko, zde hraje strategický prvek. U otázky, jaký přesně strana zaujímá postoj k EU, je významnějším prvek ideologie než strategie strany. Následná podkapitola by měla vysvětlit strukturu a logiku posloupnosti jednotlivých kapitol.

1.2 Struktura práce

Práce je rozdělena do dvou stěžejních oddílů, a to do části teoretické a části praktické. V teoretické části jsou prezentovány a rozborovány teorie, koncepty a analytické nástroje, které jsou relevantní pro samotnou analýzu, která tvoří druhou, tedy praktickou část práce. Těmito klíčovými koncepty se rozumí především populismus, radikální pravice a euroskepticismus, přičemž všechny zmíněné termíny budou konceptualizovány pro účel naplnění cílů práce.

Po úvodním představení populismu a způsobů, jak jej lze chápat, bude zmíněný koncept představen optikou současného politologického diskurzu, přičemž nejvíce je pro tento účel využíváno práce nizozemského politologa Case Muddeho. Jeho teorie nového populismu či práce týkající se radikální pravice lze považovat za nejaktuálnější a zároveň nejkoherentněji zpracované dílo na toto téma. Stejně tak se k populismu vyjadřují autoři jako Hans-Georg Betz, Peter Mair

či Daniele Albertazzi, z jejichž děl jsem také sporadicky čerpal dílčí myšlenky. Cílem této teoretické části však není vytvořit kompilaci přístupů jednotlivých autorů na téma populismu, nýbrž představit jeden ze základních atributů populismu, kterým je tzv. tenkost¹ jeho ideologie. Tento koncept je po prostudování relevantní literatury nejobsáhleji zpracován již zmíněným politologem Muddem. Neúplná koherence, tedy zmíněná tenkost, populistické ideologie se projevuje vyzdvihováním jen některých politických témat, přičemž v případě strany UKIP se jedná o problematiku EU. V analytické části práce bude proto mimo jiné zkoumán tento její euroskeptický postoj právě ve vztahu k tenkosti populismu a výsledky budou zohledněny v závěru.

Další kapitola má za úkol představit základní ideologická východiska, ze kterých čerpá jedna z odnoží pomyslné rodiny populistických stran, a to radikální pravice, do které patří také strana UKIP. Dojde zde k přiblížení tematiky radikální pravice s ohledem na některé koncepty, se kterými tyto strany pracují. Kapitola by měla splnit ten účel, že v ní budou prezentována kritéria, podle kterých lze označit některé strany za radikálně-pravicové. Vzhledem k silně euroskeptickému charakteru strany UKIP se následně zaměřím na dílčí ideologický aspekt populistické radikální pravice, kterým je postoj vůči projektu evropské integrace, popřípadě vůči současné Evropské unii.

Záměrně zde neuvádím pouze termín „euroskepticismus“, jelikož ten se ukázal být pro účely této práce příliš zjednodušující. Dle původně nastíněného plánu bylo jedním z cílů této práce určit, zda se v případě strany UKIP jedná o stranu anti-evropskou či pouze vyhraněnou proti EU. Následný hlubší výzkum problematiky euroskepticismu však ukázal, že situace ohledně těchto zmíněných termínů se ukazuje být mnohem komplexnější, a právě z toho důvodu je pro studium euroskepticismu (nyní myšleno v obecném měřítku) potřeba zmíněné termíny řádně konceptualizovat, což si klade za cíl právě tato kapitola. V té jsou

¹ Originální anglický termín je *thin-centered ideology*. Do češtiny bychom tento výraz přeložili jako „tenkou“, „zředěnou“ nebo „zúženou“ ideologii, přičemž ustálený překlad neexistuje (Havlík–Pínková 2012: 126). Rozhodl jsem se pro užití prvního zmíněného termínu.

představeny některé relevantní přístupy ke studiu euroskepticismu, přičemž následuje jejich kritické zhodnocení ve vztahu k cílům práce. Poté již následuje analytická část práce s prvotním představením konceptu britského excecionalismu, který je důležité zmínit pro roli, kterou sehrává při vysvětlení pozice strany vůči Evropské unii.

Strana je analyzována chronologicky, a to po sobě jdoucích obdobích, která jsem rozdělil celkem na tři. Kapitola 3.2 *Představení fází strany UKIP* slouží mimo jiné právě ke zdůvodnění rozdělení fungování strany do těchto zmíněných období/fází a k představení klíčových momentů, které jednotlivé fáze definují.

2 Teoretická část

Ještě před tím, než začnu pracovat s termínem populismu, je potřeba jej rámcově vymezit, popřípadě definovat, a to především z toho důvodu, že bez vymezení pomyslných mantinelů by „populismus“ zůstal jen vágním pojmem s téměř nulovým obsahem, k čemuž někdy dochází například u pojmu „demokracie“. Jedná se totiž o termín, který prochází napříč několika obory, přičemž nejvíce, nikoliv výlučně, s ním pracují obory a podobory sociálních věd. Následující výčet si z důvodu omezené kapacity této práce rozhodně neklade za cíl být vyčerpávajícím seznamem všech disciplín, které se termínem zabývají, ani všech jeho definic. Spíše by měl ilustrovat odlišnost a různorodost pojetí konceptu populismu, se kterými se lze nejen v odborné literatuře setkat.

2.1 Populismus a jeho formy

S populismem se můžeme setkat především v historii, politické filozofii, sociální ekonomii, mediálních studiích a v neposlední řadě s ním operuje politologie nebo mezinárodní vztahy, jako tomu bude i v případě této práce. V některých z těchto oborů se jednotlivé charakteristiky populismu dokonce více či méně doplňují, což je případ politologie a mediálních/komunikačních studií. Historické pojetí populismu lze dát do určité souvislosti s agrarismem, jehož ústřední politickou silou na západní hemisféře byla na konci 19. století americká Populistická strana (Deiwiks 2009: 6). Populismus v tomto pojetí znamená masové zapojení „obyčejného“ lidu (především z řad farmářů) do politické debaty včetně prosazování jejich hodnot. Tímto způsobem se zmíněným konceptem pracuje například americký historik Lawrence Goodwin (1978) a do určité míry také Margaret Canovan (1981).

Sociální ekonomie populismem rozumí nezodpovědné hospodaření se státními financemi, které je typické pro masivní redistribuci finančních prostředků a s tím spojenou inflaci. Tento trend bylo možné pozorovat v oblasti Latinské Ameriky v období 80. a 90. let. Komunikační studia na populismus

nahlízejí především jako na specifický způsob jednání a politické kroky lídrů a stran za účelem zisku voličské podpory. Populistickým politikům se v tomto smyslu dostává zvýšené pozornosti médií pro netradiční projev, rétoriku a celkové politické chování, které mnohdy může působit neprofesionálním dojmem. Tyto charakteristiky je odlišují od tradičních politických aktérů, vůči kterým se snaží vymezit, a které označují za onu vládnoucí elitu jednající proti zájmům lidu (Mudde–Rovira Kaltwasser 2017: 3-5).

Ve veřejné debatě se můžeme také setkat s několika možnými interpretacemi populismu. Široká veřejnost populismem mnohdy rozumí oportunistické politické kroky, které mají za cíl dosáhnout zisku tzv. politických bodů – například právě v podobě voličské podpory. Snaha o nalezení optimálního řešení problému je zde nahrazena úsilím o rychlý zisk voličů a typickým příkladem takového chování je snižování daní nebo zvyšování finanční podpory určité skupině společnosti před volbami. Jak ovšem poznamenává Cas Mudde (2004: 542–543), takovéto pojetí populismu je zaprvé těžko uchopitelné, protože nikdy nelze se stoprocentní jistotou rozeznat, zda je daná politika myšlena „upřímně“ nebo se jedná jen o populistický slib. Zadruhé bychom pro označení takového politického chování mohli použít jednoduše termín demagogie.

Tímto se již dostáváme k tomu, jak populismus chápou politické vědy. Margaret Canovan (1981) rozděluje populismus do dvou hlavních kategorií. Jedná se o již zmíněný agrární populismus a populismus politický, přičemž tyto dvě kategorie obsahují dle její interpretace i několik subtypů populismu, které všechny sdílejí jednu vlastnost, a tou je odcizenost lidu od elit.

Podle Paula Taggarta (2004: 273) jakkoliv je rozdělení populismu podle Canovan do podtypů výstižné, k pochopení samotného jádra současného populismu příliš velkou měrou nepřispívá. Pro Taggarta je u populismu klíčovým bodem jeho nepřátelský postoj vůči reprezentativní politice, což tedy nutně neznamená, že populismus nemůže bez idejí nebo institucí reprezentativní politiky existovat. Reprezentativní politika spíše vytváří vhodné podmínky pro to, aby se populismus, ať už jako ideologie nebo politický styl, mohl profilovat.

Hans-Georg Betz (2002: 198–199) populismus charakterizuje jako určitý druh politické rétoriky, jež má za cíl mobilizovat obyčejné lidi, kteří jsou politickou silou v opozici vůči etablovaným politickým strukturám a vůči dominantním společenským hodnotám. Nepřímo jej tedy definuje primárně jako politickou strategii, jejíž rétorika je projevem latentních křivd, a která se zároveň odvolává na emoce, které tyto křivdy vyvolávají (srov. Mudde 2004: 543).

Pokud bychom měli shrnout přístupy politologů jako Canovan, Taggart, Mény, Surel a Mudde, kteří se zabývají tématem populismu a nalézt mezi nimi nějaký společný průsečík, dospěli bychom k závěru, že se víceméně shodují v jedné jeho klíčové vlastnosti. První z nich je akcentování termínu „lid“ ve vztahu ke konceptu suverenity a druhou je vymezení se vůči vnitřnímu či vnějšímu nepříteli, ať už je jím politická elita, imigranti, nastavení politického systému nebo obecně politický establishment (Deiwiks 2009: 2).

2.1.1 Populismus jako tenká ideologie

S poměrně obsáhlým zpracováním populismu přichází nizozemský politolog Cas Mudde, který s populismem pracuje jako s ideologií. Je ovšem nutno dodat, že populismus dle jeho pojetí nemůže být nikdy plnohodnotnou ideologií, a to z toho důvodu, že nedosahuje takové komplexnosti jako klasické ideologie typu socialismu, liberalismu nebo konzervatismu. Populismus zkrátka absentuje jakýsi světonázor, který by nabízel komplexní odpovědi na politické otázky moderní společnosti. Zároveň je téměř vždy v určité korelaci s plnohodnotnou ideologií, přesněji řečeno si z ní vždy něco přivlastňuje. Vycházíme-li z Muddeho konceptu, můžeme tedy konstatovat, že se nejedná o ideologii v pravém slova smyslu, nýbrž o ideologii tenkou (Mudde–Rovira Kaltwasser 2017: 6).

Stejně jako populismus v základu nedisponuje žádným ideologickým fundamentem (např. v podobě společného manifestu nebo internacionály), nelze ani určit žádného stěžejního myslitele nebo mentora populismu (Betz 1994: 107-108). Relevantních populistických politiků můžeme jistě

identifikovat mnoho, nicméně je obtížné, ne-li nemožné, určit ikonu, která by ztělesňovala onen ideologický základ populismu. Ona absence názorové koherence se v politické praxi projevuje například tím způsobem, že postavy jako Marie Le Pen, Hugo Chávez nebo Nigel Farage jsou všechny do jisté míry označovány za populistické lídry, ačkoliv je jejich ideologická/názorová odlišnost více než zřejmá (Aslanidis 2016: 89).

Jako tenká ideologie populismus postrádá ucelený svazek normativních ideálů, které by vysvětlovaly fungování společnosti, a které by zároveň nabízely ideální nastavení celospolečenských struktur. Z toho důvodu je populismus odkázán na to, aby čerpal ideály z konceptů jiných ideologických rodin. Výsledek tohoto fenoménu je existence několika typů populismu, jejichž odlišnost je navázána na to, ze které konkrétní ideologie čerpá. Z toho podstaty výše zmíněného nutně vyplývá, že populismus v čisté podobě bez napojení na jiné ideologie zkrátka neexistuje a nalezneme jej spíše v kombinaci s plnohodnotnou ideologií (Stanley 2008: 99–100).

Paul Taggart dodává, že populisté jsou do jisté míry chameleonští, což neznamená, že by svou populistickou tvář skrývali, ale tato je spíše zakrytá právě onou ideologií (postojem), se kterou je konkrétní populismus spjat. Právě to, že jsou určité znaky daného populismu skryté za svým hostitelem, kterým je původní ideologie, způsobuje badatelům obtíže při zkoumání jeho jádra nebo podstaty. K tomuto efektu přispívá fakt, že populističtí politici sami sebe za populistické označují pouze zřídka. V praxi populismu často chybí něco, co bychom mohli označit jako sebereflexe – s označením své politiky za populistickou se zpravidla neztotožňují. To, že je populismus schopen se připnout k jiné ideologii, a tedy že je takto adaptibilní, je příkladem jeho neúplnosti a flexibility zároveň. Existují autoritářští, libertariánští, levicoví i pravicoví populisté, což neznamená, že by koncept populismu byl sám o sobě prázdný, jako spíš že je v jádru „tenký“ a potenciálně všudypřítomný. Populismus vystupuje zejména proti elitám nebo institucím, a jelikož tyto můžou mít v různých situacích a za různých okolností

jinou podobu, bude proti nim v opozici stát populismus, který se bude nutně také lišit (Taggart 2002: 68–70).

Ať už tedy daný populismus ideologicky inklinuje k levé či k pravé straně politického spektra, jeho klíčový rys vždy zůstává stejný. Populisté se téměř vždy staví do pozice těch „opravdových demokratů“, kteří na politické scéně bojují za to, aby lidu byla zpět navracena suverenita, kterou si profesionální politici a byrokraté (ať už na národní či supranacionální úrovni) uzmuli pro sebe (Albertazzi–McDonnell 2008: 4).

Mudde populismus definuje jako „*tenkou ideologii, která považuje společnost za zásadně rozdělenou do dvou homogenních a antagonistických skupin, „čistý lid“ versus „zkažená elita“, a která tvrdí, že politika by měla být projevem vůle lidu*“. Z takové definice tedy vychází, že populismus je v nutném konfliktu s elitismem, dle kterého by v zásadě politickou mocí měla disponovat jakási morální elita, nikoliv amorální lid. S elitismem má však populismus jednu věc společnou, což je neslučitelnost s pluralismem, který odmítá společenskou homogenitu, a tedy na rozdíl od populismu nebo elitismu považuje společnost za soubor jednotlivců a skupin s rozdílnými názory a potřebami (Mudde 2004: 543–544).

Lid a elita jsou termíny, které jsou přímo závislé na hostitelské ideologii, ke které daný populismus inklinuje. Vzhledem k tomu, že národní politické kontexty jsou často formovány regionálním či globálním vývojem, populističtí aktéři ve specifických regionech nebo časových periodách mohou vykazovat společné znaky. Například v současném evropském kontextu tvoří určitou část národních politik téma Evropské unie, což má zároveň vliv na formování zdejších populistických stran. Fakticky všechny populistické strany v rámci EU jsou totiž do určité míry euroskeptické, přičemž specifický charakter a intenzita jejich euroskepticismu se liší (Mudde–Rovira Kaltwasser 2017: 21–22).

Nejdůležitějším a nejrelevantnějším aspektem populismu, je v této práci, dle ideologického pojetí zpracovaného Muddem, její zmiňovaná tenkost. Ve vztahu

k populistické straně UKIP lze spatřit právě v tenkosti populistické ideologie souvislost s jejím úzkým okruhem témat – konkrétně se jedná o akcentování tématu EU, a to především z opoziční pozice vůči ní. Některými je strana přímo označována za monotematickou, což UKIP razantně popírá.

2.1.2 Populistické strany radikální pravice

Tato část práce navazuje na stěžejní téma předchozí kapitoly. Dojde zde tedy k určitému propojení konceptů, respektive k vložení radikálně pravicového populismu do kontextu teorie populismu jako tenké ideologie. Nejprve bude krátce představeno téma radikální pravice a následně odlišení radikálně pravicové odnože populismu od jeho jiných forem pomocí definování jejích charakteristických znaků. Na tyto se vzápětí zaměřím do podrobnosti a poté již budou ideologická východiska populistických stran radikální pravice konfrontována v souvislosti s konceptem předchozí kapitoly, jak již bylo avizováno. Nyní však jen krátce k příčinám vzniku radikální pravice, respektive z čeho tato politická větev vzešla.

Bornschieer (2010) vidí relativní vzestup² populistických stran radikální pravice na začátku 90. let v poměrně širokém kontextu a mluví v tomto ohledu o dvou milnících společenské transformace. V první řadě se podle něj jedná o výsledek společenských změn z konce 60. let, které přirozeně později zasáhly také do podoby stranických systémů. Prvním krokem, který na pomezí 70. a 80. let tyto změny odstartoval, byl vznik levicových libertariánských stran (především zelené strany) které kladly důraz na individualitu. Na tuto politiku přišla vzápětí odpověď v podobě neokonzervativních hnutí, která vyzdvihovala témata rodiny a tradice, jakožto základní stavební kameny společnosti. Neokonzervatismus byl však ideologií elitářskou a zároveň nebyl schopen poskytnout odpovědi na palčivé otázky spojené s mezinárodní migrací. S těmi přišly až strany populistické radikální pravice, které rámovaly problémy mezinárodní migrace jako

² Označení jejich vzestupu za relativní zde má svůj specifický význam. Mudde by jakémukoli tvrzení, že populistické strany radikální pravice jsou majoritním hráčem na poli evropské politiky, oponoval. Viz. (Mudde 2013).

neschopnost/neochotu politických elit integrovat populaci s jiným kulturním pozadím (Bornschiefer 2010: 1–2).

Mudde dodává (2007: 298), že společenská poptávka po populistických stranách radikální pravice je tvořena faktory, mezi které patří míra globalizace, mezinárodní migrace nebo post-industrializace v dané společnosti. Jinými slovy tvoří populistická radikální pravice specifickou pan-evropskou stranickou rodinu, která je zakotvena v současném socio-ekonomickém a politickém kontextu (Zaslou 2009: 311).

Mudde (2007: 22) zároveň při tvorbě své maximální definice populistické radikální pravice pracuje se třemi koncepty, kterými jsou populismus, nativismus a autoritarismus. Tyto tři koncepty tvoří ideologické jádro populismu radikální pravice a zároveň jsou úzce propojené se třemi politickými otázkami, kterými jsou imigrace, zločin a korupce (Mudde 2012: 9). O teorii populismu ve smyslu tenké ideologie pojednávala již předchozí kapitola, proto bude vhodné věnovat se spíše zbylým dvěma termínům, které jsou především při snaze definovat tuto pan-evropskou stranickou rodinu klíčové.

Nativismus je v disciplíně politických věd označení pro politiku ochraňování zájmů původních/domácích obyvatel oproti zájmům imigrantů a kolektivní snaha samozvaných původních obyvatel ochránit své zájmy a hodnoty, které jsou narušovány cizími elementy (Fry 2007: 5). Nativismus tedy předpokládá jakousi škodlivost, která v případě imigrace hrozí homogennímu národnímu státu. Ten by měl být podle této ideologie obýván výhradně původními obyvateli. Autoritarismus je v ideologické rovině (nikoliv jako specifická forma vlády) definován jako víra ve striktně uspořádanou společnost, ve které by mělo být jakékoliv narušení dané autority přísně potrestáno. Vzhledem k tomu, že potenciální (ne)demokratičnost v tomto pojetí není ani potvrzena, ani vyloučena, je pro nás otázka demokratičnosti v tuto chvíli irelevantní. Autoritarismus, který klade do popředí otázky striktního dodržování zákona a pořádku, tvoří v kombinaci s nativismem, který se staví do opozice proti kosmopolitnímu

liberalismu, a populismem ideologické jádro stran radikální pravice (Mudde 2007: 22).

Jak již bylo stanoveno v kapitole pojednávající o populismu, jedním ze základních atributů populismu je vymezení se vůči určitému vnějšimu, popřípadě vnitřnímu nepříteli, přičemž za tento škodlivý element jsou tradičně považovány zejména politické elity. Vzhledem k tomu, že ideologie populistické radikální pravice se vyznačuje především silným zdůrazňováním nativistických tezí, tímto cizím, nepřátelským elementem jsou v jejich pojetí imigranti, případně jiné menšiny. Jejich hrozba by však nejspíš podle populistické radikální pravice nebyla takového rozsahu, kdyby nebyly jejich zájmy upřednostňovány před zájmy domácího/původního obyvatelstva. V této souvislosti je potřeba říci, že mezi autory věnující se tématu imigrace a populistické radikální pravice nepanuje obecná shoda na tom, zda jsou tyto strany v zásadě monotematické a soustředí se tak čistě na boj proti (ilegální) imigraci, a nebo zda lze škálu jejich témat považovat za širší (Mudde 2012: 9; srov. Brug–Fennema–Tillie 2005: 537–538).

Označit populistické strany radikální pravice čistě za anti-imigrantské bez respektu k možné komplexnosti tohoto postoje a bez ohledu na jejich další možná témata by bylo zavádějící. Je pravda, že opozice vůči imigraci je v posledních letech jedním z atributů radikální pravice, který velice vyčnívá. Zajímavým příkladem toho, jak může být označení strany za anti-imigrantskou nepřesné, je postoj australské političky Pauline Hansonové. Velkým tématem zmíněné australské senátorky a zakladatelky strany One Nation Pauline Hansonové byla (a stále je) imigrace Asiatů. Nezastávala ovšem v současné době typický proti-imigrantský postoj s cílem asijské migranty vyhostit či nějakým způsobem omezovat. Vzhledem k tomu, že základním cílem strany One Nation je mít jednotnou Austrálii s jednotným žebříčkem hodnot, odmítala Hansonová australský multikulturní separatismus a namísto něj by se podle ní měla země vrátit k předchozí osvědčené politice asimilacionismu (Betz–Johnson 2004: 318). Austrálie by se tak podle ní měla snažit začlenit příchozí asijské imigranty pomocí osvojení australských hodnot, což je naprosto odlišný přístup od toho, který razí

některé populistické radikálně pravicové strany v Západní Evropě. Tento příklad by měl pouze demonstrovat možnou nejednoznačnost přístupu populistických radikálně pravicových stran vůči imigraci.

Radikálně pravicová odnož je v pomyslné rodině populistických stran specifická se svým postojem k politické participaci. Populistická víra v to, že jedině lid by měl být tím suverénem, který determinuje podobu a směřování politiky země, je zde omezována pečlivou selekcí toho, kdo onen „lid“ vlastně tvoří. Tím, že radikálně pravicové strany čerpají svá ideologická východiska z myšlenek nativismu, určitým skupinám obyvatel dané země by dle jejich názoru měla být upřena možnost participovat na politice. V radikálně pravicové koncepci jsou v západoevropských zemích za tuto minoritu v současné době považovány skupiny lidí s jiným etnickým původem. K takovéto limitaci toho, kdo všechno by se měl podílet na politice a kdo tvoří onen suverénní lid, ovšem nedochází vlivem populistického, ale nativistického prvku. Určitým menšinám by dle populistických stran radikální pravice neměla být omezena možnost na politické participaci na základě toho, že by snad nebyly součástí tzv. „čistého lidu“, ale kvůli tomu, že nejsou součástí původního obyvatelstva (Mudde–Rovira Kaltwasser 2017: 83).

Nejedná se však pouze o politickou participaci, která je vlivem nativismu limitována. Jedním ze stěžejních bodů, které tvoří ideologický obsah radikálně pravicového populismu, je totiž takzvaný *welfare šovinismus*. Jedná se o určitou představu, podle které by měly být výdobytky sociálního státu (*welfare state*) určeny výhradně původním obyvatelům, kteří na ně mají oproti imigrantům právo. Důvody toho, proč se radikální pravice přiklání k *welfare šovinismu*, jsou dva. Prvním je nevíra v užitečnost rozšiřování okruhu recipientů sociálních výhod. Populistická radikální pravice zastává názor, že tyto by měly být určeny výhradně těm skutečně potřebným, mezi něž není možné imigranty zařadit. Druhým důvodem je obecná a postupná ztráta důvěry v instituci sociálního státu. Pokud ten není schopen zaopatřit základní sociální potřeby těm nejpotřebnějším, nebude ani schopen garantovat všem obyvatelům životní standard, na který jsou zvyklí. Tuto situaci by dle radikálně pravicového populismu vyřešilo právě omezení přístupu

nepůvodním obyvatelům k veřejným financím, kterých tak viditelně ubývá (Betz 1994: 174).

I přes skutečnost, že se nachází na pravé straně politického spektra, by bylo krajně zavádějící přirovnávat populistickou radikální pravici k tradičním extrémním stranám. Radikální pravice dokonce do jisté míry sdílí určité znaky s liberální levicí. Jedná se konkrétně o víru v seberealizaci, potažmo o kladení důrazu na určitou míru individuality. Liší se samozřejmě svou proti-imigrační pozicí, což je v zásadním rozporu s rovnostářskými libertariánskými postoji (Betz 1993: 424). Základním rozlišovacím znakem mezi extrémní a radikální pravicí je však jejich odlišný vztah vůči demokracii. Extrémně pravicové strany se staví vůči některým principům demokracie, což není případ pravice radikální, která demokracii akceptuje a zpochybňuje některé fundamenty demokracie liberální – především pluralismus a práva menšin.

Z výše uvedeného rozboru vyplývá, že každý ze tří/čtyř (srov. Mudde 2007: 22) zmiňovaných konceptů, které tvoří ideologické jádro populistických stran radikální pravice, se pojí také s pojmy, které mu jsou příbuzné a které lze považovat za jakýsi atribut těchto názorových proudů. Nativismus a welfare šovinismus ze své podstaty vedou k anti-imigrantskému cítění, autoritarismus klade důraz na korektní dodržování zákona a v opačném případě požaduje (zpravidla) tvrdší tresty. Populismus klade do popředí lid, který by měl disponovat tou „skutečnou“ suverenitou.

Vzhledem k tématu současné populistické radikální pravice (a především vzhledem k ústřednímu tématu této práce) je klíčové se v následující kapitole věnovat ještě jednomu konkrétnímu konceptu radikálně pravicové ideologie, a to více do hloubky než těm ostatním. V tuto chvíli je více než zřejmé, že se jedná o euroskepticismus, potažmo obecně vztah k evropské integraci, což je s přihlédnutím k politickým okolnostem (nejen) v Západní Evropě v současné době velkým tématem. Ačkoliv se současná západoevropská radikální pravice vyznačuje poměrně silně opozičním postojem ve vztahu k Evropské unii, zařazení euroskepticismu mezi ideologická východiska populistické radikální pravice je

diskutabilní. Otázkou je, zda lze euroskepticismus dát na stejnou úroveň jako výše zmíněné atributy. Následující kapitoly by měly do tohoto tématu vnést trochu více světla.

2.2 Euroskepticismus

V souvislosti s negativním postojem vůči evropské integraci je jak v akademickém, tak ve společenském diskurzu skloňováno několik termínů, nejvíce se tedy jedná o termín *euroskepticismus*. Méně často se však můžeme setkat se specifikací jeho obsahu nebo s pokusy o jeho definici, což může mít za následek zmatení či záměnu s příbuznými pojmy (Kopecký–Mudde 2002: 300). Aby byla tato možnost eliminována, bude část následující kapitoly věnována právě termínům: *euroskepticismus*, *eurofobie*, *europragmatismus*, *euorejkecionismus* apod. Jedním z dílčích cílů této práce je pomocí analýzy jejího programu a sebe prezentace zařadit stranu UKIP do jedné z těchto kategorií, a tudíž je konceptualizace těchto pojmů nutná.

První zásadní otázkou je, jak přesně euroskepticismus do konceptu populismu zapadá. Euroskepticismus se především vyznačuje silnými prvky populismu, přičemž v členských i nečlenských zemích EU vychází ze širokého spektra politických postojů. S jistou formou euroskepticismu pracují různé politické strany, které se mohou přiklánět k také k různým politickým ideologiím. Od levicových libertariánských zelených stran přes komunistické, agrární či konzervativní až po populistické strany radikální pravice. Právě pro poslední zmíněný ideologický směr je však opoziční postoj vůči prvkům evropské integrace příznačný a pro populistické strany radikální pravice je jedním z klíčových zdrojů mobilizace. Vzhledem k tomu, že populismus je zpravidla reakcí na určitý pocit krize³, není vůbec s podivem, že populistické požadavky staví především na odmítání něčeho. V kontextu současného evropského populismu je odmítání

³ Záměrně je zde užíván termín „pocit“, jelikož krize nemusí být nutně vnímána všemi zapojenými aktéry a jedná se o subjektivní postoj.

cíleno na klientelismus, daně, imigraci a především na evropský integrační projekt (Taggart 2002: 68–72).

Vzhledem k tomu, že populistická radikální pravice staví do velké míry na myšlenkách nativismu, její negativní postoj vůči Evropské unii se, vzhledem k současným tématům xenofobie a migrační krize, jeví jako vcelku logický a přirozený. Zajímavostí proto může být to, že některé ze současných radikálně pravicových stran si tento postoj osvojily až s postupným prohlubováním evropské integrace. Konkrétně se jedná o francouzskou Národní Frontu, která byla koncem 80. let, tedy v době před Maastrichtskou smlouvou ještě euro-entusiastickou. Nutno poznamenat, že v její vizi šlo především o stěžejní roli Francie, která by měla být v pozici lídra evropského integračního projektu (Mudde 2004: 159). Ten byl v tomto smyslu pro Národní Frontu ovšem spíše příležitostí, jak upevnit mocenskou pozici Francie.

Relevantní politickou silou, tak jak ji známe dnes, se euroskepticismus stal právě na počátku devadesátých let, tedy v době debat ohledně schvalování Maastrichtské smlouvy. Pro toto období je příznačný kritický diskurz vůči evropské integraci, a to právě kvůli zmíněné Maastrichtské smlouvě, která měla evropský projekt posunout směrem k nadnárodní formě spolupráce (Gifford 2016: 16). V některých členských zemích se začaly ozývat kritické hlasy jak ze strany již etablovaných politických stran, tak těch nově vzniklých, přičemž v druhém případě se jedná právě o UKIP. V této chvíli můžeme hovořit o jistém průniku euroskepticismu do stranických systémů evropských zemí. Ačkoliv zde tedy určitá opozice vůči evropské integraci byla již před maastrichtským obdobím, pro politické strany začalo být téma zajímavé právě na počátku devadesátých let (Harmsen–Spiering 2004: 17–18). Čím konkrétněji byla podoba EU definována, tím větší podpory se euroskepticismu dostávalo a tím více tedy stoupala relevance populistických stran radikální pravice (Mudde 2013: 12).

Jak již bylo uvedeno, téměř všechny evropské populistické strany se vyznačují určitou mírou euroskepticismu. Nabízí se otázka, zda je možné euroskepticismus klasifikovat jako určitý druh populismu. Takový krok by byl

ovšem příliš zjednodušující, jelikož problematika vztahu populismu a euroskepticismu není tak jednoznačná, což ostatně dokazují již zmíněné práce Muddeho (2004; 2007) či Taggarta (2002; 2004). Ideologická nevyhraněnost/tenkost samotného konceptu populismu v kombinaci s rostoucím znepokojením nad otázkami migrace vedla k tomu, že se v Evropě vyprofilovala specifická verze populismu (radikálně-pravicového), která staví na nativistických a šovinistických základech. Jelikož je populistická mobilizace zpravidla reakcí na určitý pocit krize či selhání reprezentativní demokracie, radikálně-pravicový euroskepticismus je tedy především populistickou reakcí či odpovědí na postupné prohlubování nadnárodních principů v rámci EU a s ním související pocit ztráty suverenity.

2.2.1 Konceptualizace pojmu euroskepticismus

Nelze říci, že by panovala obecná shoda na jasné definici euroskepticismu. Jedním z prvních pokusů o komplexní zpracování tématu přišel Paul Taggart (1998: 366), který jej označil za „*myšlenky nahodilé nebo kvalifikované opozice, stejně tak jako přímé a nekvalifikované opozice vůči procesu evropské integrace*“. Takováto definice není pro účely této práce příliš dostačující, a to především proto, že je příliš obecná. Opozice vůči evropské integraci může mít mnoho podob, z nichž některé bychom dnes jen stěží mohli označit pouze za euroskeptické. Pozdější práce Taggarta společně s Aleksem Szczerbiakem (2002) již tento deficit zohledňuje a rozpracovává koncept euroskepticismu do větší hloubky. Hlavním problémem při zkoumání podstaty euroskepticismu je stanovení definice tohoto termínu, která by měla fungovat ve všech 28 národních kontextech.

Euroskepticismus může mít dle výše zmíněných autorů dvě základní formy, a tedy může být tvrdý a měkký. Tvrdý euroskepticismus představuje principiální či striktní opozici vůči Evropské unii a evropské integraci a můžeme jej spatřit v názorovém spektru stran, které odmítají členství své země v Evropské unii nebo jejichž politika je opozicí vůči celému evropskému integračnímu projektu či jeho stávající podoby. Jako tvrdě euroskeptické můžeme označit monotematické strany

se zaměřením proti EU, jelikož u těch lze vzhledem k absenci jiných témat předpokládat ono striktní odmítání evropské integrace. Tvrdě euroskeptickou stranu lze také identifikovat podle toho, za jakých podmínek by byla ochotna podporovat členství své země v EU. V tomto případě je strana tvrdě euroskeptická, pokud by tyto podmínky byly natolik nespílitelné či nedosažitelné, že je můžeme de facto považovat za již zmíněnou principiální opozici vůči členství v EU (Taggart–Szczerbiak 2002: 7).

Za měkké euroskeptické strany můžeme označit ty, které nejsou striktně/v zásadě proti evropské integraci či členství své země v EU, ale které se v jedné či několika politikách vymezují vůči EU nebo které jsou toho názoru, že národní zájem jejich země je v určitém rozporu se směřováním EU. Existenci měkkého euroskepticismu můžeme zaznamenat pouze v tom případě, kdy je kritika stavu nebo aktuálního průběhu evropské integrace jednou ze součástí politické rétoriky určité strany, popřípadě určitého relevantního aktéra. Za předpokladu, že přirozeností evropského projektu je stále se prohlubovat, můžeme za měkký euroskeptický přístup považovat i podporu statusu quo a nesouhlas s další integrací. Toto kritérium splňují strany, které se současnou podobou EU nemají žádný zásadní problém a nesouhlasí například s přijetím eura jako své měny nebo s rozšiřováním EU o další potenciální členy (Taggart–Szczerbiak 2002: 7–8).

Kopecký a Mudde (2002: 300) v Taggartově a Szczerbiakově práci (2002) spatřují určité slabiny, a to především v nejasné diferenciaci tvrdého a měkkého euroskepticismu, který je navíc definován natolik široce, že jakýkoliv nesouhlas s jakýmkoliv politickým rozhodnutím EU může stranu uvrhnout do kategorie měkkých euroskeptiků. Zároveň zde nejsou dostatečně rozlišeny obecné ideje evropské integrace od EU, jakožto faktické ztělesnění těchto myšlenek. Výše uvedené důvody mohou mít za následek nepřesné označení stran ve vztahu k evropské integraci, potažmo EU, přičemž jejich euroskepticismus či naopak euroentusiasmus je ve finále přeceněn nebo podceněn.

Zmínění autoři proto nabízejí alternativní kategorizaci (nejen) opozičních postojů vůči EU, přičemž prezentují dvojdimenzionální schéma (viz. schéma č. 1),

jehož jednu stranu tvoří *rozptýlená podpora*, kterou je myšlena podpora obecných idejí evropské integrace, jako například institucionalizovaná kooperace mezi členskými zeměmi nebo integrace v oblasti společného trhu. Druhou dimenzi poté tvoří tzv. *specifická podpora*, jejíž význam tkví v podpoře tvorby a praktické realizace politických kroků v rámci EU. V rámci těchto dvou dimenzí jsou nadále rozděleny specifické pozice do čtyř kategorií. První zmíněná dimenze rozděluje eurofilů od eurofobů, přičemž v druhé dimenzi jsou rozlišováni eurooptimisté od europesimistů⁴ (Kopecký–Mudde 2002: 300–301).

Schéma č. 1: Typologie euroskepticismu

		Postoj vůči evropské integraci	
		<i>Eurofilové</i>	<i>Eurofobové</i>
Postoj vůči EU	<i>Euro-optimisté</i>	Euroentusiasmus	Europragmatismus
	<i>Euro-pesimisté</i>	Euroskepticismus	Eurorejekcionismus

Zdroj: Kopecký–Mudde 2002: 303

Eurofilové věří ve stěžejní myšlenky evropské integrace i v jejich realizaci, respektive současnou podobu EU. Eurofobové s těmito pozicemi nesouhlasí, a to z několika možných důvodů. Můžou například zastávat nacionalistické, socialistické či izolacionistické pozice, a to do té míry, že by byly neslučitelné s jednou či vícero myšlenkami, na kterých evropská integrace staví nebo jednoduše nesdílí víru v možnost fungování takového projektu. Eurooptimisté věří v současný stav EU, protože jsou s jejím fungováním spokojeni nebo proto, že budoucí vývoj EU vidí pozitivně. Je nutné zmínit, že pokud se strana vyjadřuje kriticky vůči konkrétnímu rozhodnutí či konkrétní oblasti, kterou EU reguluje,

⁴ Autoři uvádějí v této souvislosti termíny „EU-optimisté“ a „EU-pesimisté“

nezařazuje ji to automaticky do kategorie europesimistů. Do té je možno stranu zařadit až v tom případě, kdy nesouhlasí obecně s celkovým stavem či směřováním EU. Nicméně i při zařazování do této kategorie je třeba dbát na fakt, že někteří europesimisté mohou být odpůrci současné podoby EU právě z toho důvodu, že se její reálný vývoj příliš liší od jejich představ o stěžejních/původních myšlenkách evropské integrace (Kopecký–Mudde 2002: 301–302).

Výsledkem tohoto schématu jsou čtyři finální kategorie: euroentusiasté, europragmatici, euroskeptici a eurorejkcionisté. Euroentusiasté věří, že současný vývoj EU vede k naplnění idejí evropské integrace, které považují za správné, přičemž v druhém z těchto bodů se shodují s euroskeptiky. Ti jsou na rozdíl od euroentusiastů vůči praktické realizaci politiky ze strany EU skeptičtí, a tedy nejsou přesvědčeni o tom, že EU reflektuje ideje evropské integrace. Eurorejkcionisté odmítají jak základní myšlenku evropského projektu, tak jeho současnou podobu, zatímco europragmatici příliš nezastávají elementární myšlenky evropské integrace, ale z pragmatických důvodů podporují současnou EU. Kopecký (2004: 231–232) dodává, že ne všichni euroskeptici jsou proti členství v EU. To se týká především kandidátských zemí, ve kterých se představitelé euroskeptických stran vymezovali vůči fungování EU a v členství v této instituci viděli možnost prosadit konkrétní změny, díky kterým by se EU přiblížila jejich vizi evropské integrace.

Kopecký a Mudde došli při svém empirickém výzkumu středoevropských stran, za pomoci výše uvedené typologie, k následujícímu závěru. Klíčová otázka byla ta, zda postoj vůči evropské integraci, potažmo vůči současné EU, je výsledkem ideologického profilu stran nebo spíše jejich politické strategie, ať už dlouhodobé či krátkodobé. Touto politickou strategií mám na mysli výslednici chování strany, která je ovlivněna její pozicí uvnitř stranického systému dané země (například zda se jedná o okrajovou/mainstreamovou či o vládní/opoziční stranu). Výsledným zjištěním je určitá korelace jak ideologických, tak strategických prvků, přičemž ideologie je tím zásadním determinantem, který určuje pozici na úrovni první dimenze, tj. postoj vůči evropské integraci a obecně jejím myšlenkám. Na

této úrovni nelze předpokládat u stran výrazný posun, jelikož souhlas či nesouhlas s těmito idejemi je dán východisky, která tvoří ideologické jádro dané strany. K horizontálnímu posunu by tedy mohlo dojít pouze v případě, že by strana diametrálně změnila svou ideologii, což není nutně vyloučeno, nicméně se jedná o krajně nepravděpodobný posun. Ideologie hraje svou roli i na vertikální úrovni, tedy při tvorbě postojů vůči konkrétní podobě EU a jejím směřování. Zde již politická strategie dané strany hraje mnohem větší roli, čili v tomto ohledu jsou politické strany náchylnější ke změnám svých pozic, protože nejsou tolik vázány na politickou ideologii. Jinými slovy, politická strategie může mít vliv na pozici strany vůči EU, nicméně ideologie, kterou strana zastává, je tím primárním faktorem, zejména co do postoje vůči evropské integraci obecně (Kopecký–Mudde 2002: 319–321).

Ať je již pojem euroskepticismu definován jakkoliv, určitý stupeň opozice vůči EU je v současném diskurzu populistických radikálně pravicových stran západní Evropy mnohdy jedním z velmi důležitých témat. Strana UKIP v tomto ohledu není výjimkou, což je hlavním důvodem toho, proč je v této práci zohledňována jak ideologie populismu, tak radikální pravice, a to právě v souvislosti s fenoménem euroskepticismu. Po analytické části této práce, která bude analýzou postojů a programů strany UKIP, budu pokračovat závěrečnou syntézou relevantních poznatků, ve které budou zohledněny výsledky analýzy ve vztahu ke stanoveným hypotézám.

2.2.2 Euroskepticismus populistických stran radikální pravice

Jak již bylo zmíněno, některé populistické strany radikální pravice byly původně vesměs proevropské, nicméně svůj postoj změnilo v souvislosti se změnami, které přinesla Maastrichtská smlouva. Nejednalo se však pouze o strany v Západní Evropě, nýbrž také o radikálně-pravicové populisty v postkomunistických zemích střední a východní Evropy.

Jak uvádí Mudde (2004: 160), ve většině případů se tyto strany snaží ze všech sil o to, aby nebyly vnímány jako fundamentálně anti-evropské, vzhledem k tomu, že většina populace, potažmo elektorátu, souhlasí s určitou formou kooperace evropských států na nadnárodní úrovni. Mudde dodává, že argumentace těchto stran je taková, že jejich protievropský postoj je pouze dočasnou záležitostí a existuje možnost jej změnit v závislosti na ekonomickém a politickém vývoji EU a jejich vlastní země.

Zároveň je většina populistických radikálně-pravicových stran ze zemí mimo EU spíše eurorejkcionistických než euroskeptických (viz. kapitola 2.2.1). Vezmeme-li však v úvahu radikální populistické strany v celoevropském měřítku, většina z nich věří v základní principy evropské integrace, nicméně je skeptická vůči provádění politiky ze strany Evropské unie a dle Muddeho a Kopeckého typologie bychom je zařadili mezi strany euroskeptické. Drtivá většina této pomyslné ideologické rodiny se shodne na tom, že EU není dobrým projektem a že je potřeba jej zrušit nebo od základu reformovat. Problém je však v tom, že v rámci populistické radikální pravice neexistuje konsenzus na určitém společném evropském ideálu a názory stran se liší. Strany se tedy spíše shodnou na tom, jakou Evropu nechtějí, než jaký by byl její ideální stav. Pokud tyto strany nějakou představu o alternativě mají, nejčastěji jde o jakousi verzi evropského konfederalismu, tedy s absencí nadnárodního principu (Mudde 2004: 168–169).

Populistické strany radikální pravice však i přes své euroskeptické postoje, které mají s několika minoritními odlišnostmi společné, spolu příliš nespolupracují, a to ani přes to, že by mohly spojit síly proti společnému nepříteli, kterým je EU, potažmo její centralistické tendence. Důvodem pro tuto neochotu nebo spíše laxní přístup ke kooperaci je atribut nacionalismu, popřípadě nativismu, kterému byla věnována část jedné z předchozích kapitol (viz. kap. 2.1.2). Pravicově nacionalistické tendence zkrátka nejsou příliš kompatibilní s vytvářením pevných transnacionálních aliancí, protože rozdílné nacionalistické ambice disponují velkým potenciálem vytvářet vzájemné neshody (Mudde 2004: 182–183).

Sofia Vasilopoulou (2011: 229–231) kategorizuje pozice radikálně pravicových stran vůči evropské integraci/EU na základě čtyř klíčových aspektů, které s evropskou integrací souvisí. Pro větší přehlednost budou tyto body rozděleny jednotlivě po kratších odstavcích.

Prvním z nich je jakýsi náhled na kulturní definici Evropy s určitými znaky, které jsou pro Evropany společné. Mezi tyto patří kulturní, náboženské a historické vazby, které existují mezi evropskými národními státy. Mudde (2004: 169–170) mezi tyto vazby řadí především křesťanskou, helénistickou a římskou tradici. Tato kulturní definice Evropy je mimo jiné jedním z argumentů proti vstupu Turecka do EU.

Druhým aspektem jsou principy, na kterých evropská integrace stojí, přičemž kritériem je, aby se jednalo o multilaterální dohody politického charakteru. Mezi tyto principy tedy nelze zařadit zónu volného obchodu v rámci EU, jelikož ta nespĺňuje kritérium politického přesahu, ale jedná se čistě o obchodní záležitost.

Třetím zohledněným aspektem při této kategorizaci je praktické provádění evropské *policy*, včetně institucionálního nastavení a aktuálního statusu quo. Tento aspekt se velice podobá Kopeckého/Muddeho (2002) dimenzi specifické podpory, kde jsou strany rozděleny na eurooptimistické a europesimistické.

Posledním, tedy čtvrtým, ovšem nikoliv nejméně důležitým, aspektem je postoj strany vůči budoucnosti EU a jejímu přirozenému vývoji, za který je považováno další prohlubování integrace. To může mít podobu novelizací nebo reformních smluv, mezi které v minulosti patřila například Smlouva z Nice nebo Lisabonská smlouva.

Schéma č. 2: Vzorce opozice radikální pravice vůči evropské integraci

<i>Druh opozice/euroskepticismu</i>	<i>Kulturní definice</i>	<i>Principy kooperace</i>	<i>Praktické provádění politiky</i>	<i>Prohlubování kooperace</i>
Odmítavý	PRO	PROTI	PROTI	PROTI
Podmiňující	PRO	PRO	PROTI	PROTI
Kompromisní	PRO	PRO	PRO	PROTI

Zdroj: *Vasilopoulou 2011: 234*

Zmíněná čtyři kritéria, na jejichž základě Vasilopoulou rozděluje populistické strany radikální pravice do tří kategorií, slouží jako analytická výbava, s jejíž pomocí je možno rozřazení provést. Kategorie jsou následující: odmítavý, podmiňující a kompromisní euroskepticismus. Odmítavý euroskepticismus⁵ akceptuje společné kulturní, historické a náboženské znaky, které charakterizují evropský prostor. Ke zbylým třem aspektům se však staví negativně, a tedy odmítá principy, na kterých evropská kooperační struktura staví, stejně jako současnou EU policy, její institucionální nastavení a prospěšnost budoucího prohlubování integrace. Mohli bychom říci, že cílem těchto stran je navrátit odevzdanou suverenitu do rukou národních států, přičemž je popírána legitimita celého systému Evropské unie a jejího vládnutí.

Za podmiňující euroskepticismus je považován souhlas se společným dědictvím evropských národů a akceptace stěžejních principů či zásad evropských kooperačních struktur, avšak současná podoba a status quo evropské integrace je zpochybňován – ve většině případů právě kvůli narušování národní suverenity. Strany, které by bylo možné zařadit do této skupiny, tedy nezpochybňují legitimitu systému Evropské unie, nýbrž jeho posun směrem k supranacionálnímu výkonu moci. Zatímco institucionální rozložení moci a její praktický výkon se u těchto stran setkává s odporem, mezivládní forma spolupráce je naopak preferována. Kompromisní euroskeptici převážně akceptují první tři body, nicméně jakékoliv další prohlubování evropské spolupráce je pro ně nepřijatelné. Vzhledem k tomu,

⁵ V anglickém originále zní přesný termín *rejecting euroscepticism*

že přistupují na „pravidla hry“, podle nichž se EU a její členské země řídí, vidí ve své aktivní participaci uvnitř jejích struktur pozitiva spojená například s možností zvrátit případné eurofederalistické tendence evropských institucí (Vasilopolou 2011: 232–233).

2.2.3 Kritické zhodnocení prezentovaných konceptů

Následující zhodnocení výše uvedených teoretických rámců si rozhodně neklade za cíl být samostatnou kritikou konceptů jako takových ani zpochybňování jejich platnosti. Jedná se spíše o zhodnocení míry jejich využitelnosti v závislosti na stanovených výzkumných cílech této práce.

Taggart se Szczerbiakem (2002) představili jednu z prvních definic a konceptualizací euroskepticismu, přičemž rozlišují euroskepticismus tvrdý od měkkého. Jejich přístup je však velmi zjednodušující a pro hlubší analýzu postoje konkrétní strany vůči EU tedy nedostačující. Strana UKIP rozhodně nemůže být zařazena do měkkého euroskepticismu a odpověď na otázku jejího postoje vůči EU je za použití zmíněné koncepce tedy předem jasná. Taggartova a Szczerbiakova práce sice otevřela prostor pro další příspěvky do diskuze, nicméně dichotomní rozdělení euroskepticismu vzhledem k cílům, které si tato práce klade, není žádoucí. Zároveň by byla chyba jejich práci alespoň nezmínit, jelikož se jedná o jeden z prvních příspěvků do výzkumu euroskepticismu, na který další badatelé navazovali.

Kopeckého a Muddeho (2002) koncepce již berou větší ohled na jemnější nuance v názorových proudech, které lze při výzkumu stranických pozic pozorovat. Výhoda první zmíněné typologie je její dvoudimenzionální podoba, díky které je možné při analýze zohlednit jak ideologické, tak strategické postoje strany, což v důsledku umožňuje důkladnější analýzu jak postojů vůči myšlence evropské integrace, tak vůči její skutečné realizaci – tedy v podobě soudobé EU. Pro účely této práce a s přihlédnutím k atypickému euroskeptickému postoji strany UKIP je práce s touto typologií více než vhodná.

Co se týká příspěvku Vasilopoulou (2011), její analytická sada bude také zohledněna v praktické části práce, nicméně s určitými limity. Ty jsou však způsobeny povahou zkoumaného subjektu, nikoliv mezerami v teorii. Kategorie kompromisního euroskepticismu (jak Vasilopoulou označuje jeho nejměkčí formu), by tedy vzhledem k jasně tvrdě euroskeptickému charakteru níže analyzované strany (při použití zjednodušené Taggartovy a Szczerbiakovy typologie), postrádal relevanci. Analýza za použití kritérií, která představuje Vasilopoulou, má ovšem potenciál specifikovat postoj UKIPU vůči kulturní jednotě evropských států či vůči stěžejním principům, ze kterých evropská integrace vychází.

Závěrečné zhodnocení výsledků praktické části této práce ve vztahu k postoji strany UKIP vůči evropské integraci, potažmo EU, se bude tedy zvýše uvedených důvodů opírat především o typologizace, které prezentuje Kopecký s Muddem. Zároveň bude využita koncepce Vasilopoulou, která zohledňuje další aspekty, ke kterým je vhodné také přistupovat při zkoumání euroskeptického postoje vybrané strany.

3 Analytická část

Ještě před tím, než bude věnován prostor pro samotnou analýzu, je vhodné věnovat několik řádků konceptu britského excecionalismu, jakožto prvku, který hraje určitou roli v tvorbě a charakteru postojů strany UKIP. Nejedná se však výhradně o postoj zmíněné analyzované strany, nýbrž vnímání rozdělení evropské společnosti na britskou a na tu kontinentálně evropskou lze nalézt napříč celým spektrem britské společnosti. Podle několika studií se Britové cítí být nejméně evropskou společností v porovnání s ostatními národy (srov. Evropská Komise 2012). S ohledem na dlouhodobě euroskeptickou pozici a opoziční rétoriku vůči EU ze strany UKIPu by následující kapitola měla představit toto vnímání britské výjimečnosti, jelikož, jak bude reflektováno v závěru, je zde úzká souvislost jak s podobou euroskepticismu strany UKIP, tak s jejím vztahem k ostatním populistickým stranám radikální pravice.

3.1 Euroskepticismus jako britský excecionalismus

Ačkoliv jedním z pomyslných milníků evropské integrace je Maastrichtská smlouva, tak rostoucí nesouhlas jak se samotnou ideou, tak s konkrétními kroky vývoje Evropského společenství (potažmo Evropské unie), je možno dozajista zaznamenat již dříve než na počátku devadesátých let. Původně byl totiž euroskepticismus spjat výhradně s britským postojem vůči nově sjednocující se Evropě v období krátce po skončení druhé světové války. V tomto smyslu nelze britský euroskepticismus označovat za opozici vůči konkrétním institucionálním změnám a krokům, které podnikaly západní země kontinentální Evropy za účelem prohloubení integrace. Jednalo se především o součást hluboce zakořeněného národního citění spojeného s britským přesvědčením o vlastní výjimečnosti či spíše odlišnosti od zbytku evropského kontinentu. V tomto případě hovoříme o britském excecionalismu, který předpokládá kulturní odlišnost Spojeného království od zbytku Evropy (Harmsen–Spiering 2004: 15–17).

Kulturní euroskepticismus, tedy odmítání participace na evropské integraci na základě kulturních faktorů či kulturní odlišnosti, není čistě britskou doménou, ale nabírá mnoho různých podob napříč evropskými státy. Ve Velké Británii je však toto cítění nadměrně silné, tedy silnější než v jiných evropských zemích. Jedná se totiž o součást národní identity, která je obecně do jisté míry postavena na kontrastu vůči „těm ostatním“. V případě Británie dochází k odlišování Britů od těch ostatních Evropanů, přičemž zdůrazňování tohoto opozičního postoje je možno nalézt v akademických textech, v médiích a v neposlední řadě také na politickém poli. Menno Spiering (2015a: 73–74) tento druh britského euroskepticismu označuje za takzvaný exkluzivní euroskepticismus.

Z tohoto hlediska se nabízí srovnání s určitým antagonismem, který je přítomný ve výše uvedené populistické ideologii dle Muddeho interpretace. Podobně jako populismus rozděluje společnost na „my“ versus „oni“, tak je v britském vnímání rozdělena i evropská společnost, přičemž kontinentální Evropané jsou ti „oni“. Toto srovnání je nutno brát s rezervou, jelikož populismus onu druhou skupinu považuje za škodlivý element, proti kterému je potřeba bojovat, zatímco britský kulturní euroskepticismus, potažmo excecionalismus, nic takového nepředpokládá.

Na jednu stranu Britové tvrdí, že nic jako doopravdy sjednocená Evropa neexistuje (spíše, že se jedná o různorodou kolekci národních států), zároveň se však snaží vykreslit Velkou Británii jako něco, co je od této Evropy odlišné a co do ní nepatří. Obě dvě tato tvrzení přitom slouží jako argument, proč by pro Velkou Británii nemělo mít valného smyslu se do evropské integrace jakýmkoliv způsobem zapojovat nebo proč by měla Evropskou unii opustit. V tom případě je tedy možné konstatovat, že britský excecionalismus napomohl ke vzniku specifické formy britského euroskepticismu (Spiering 2015b: 31).

3.2 Představení fází strany UKIP

Předtím, než dojde k analýze jednotlivých programů a prohlášení lídrů (potažmo obecně výrazných členů) strany napříč politickými obdobími, je zapotřebí prezentovat její stručný vývoj. Cílem je představit ty nejdůležitější milníky strany UKIP, které charakterizují fáze jejího fungování. Jednotlivé segmenty samotné analýzy budou totiž strukturovány chronologicky a z toho důvodu považují za nezbytné alespoň stručně charakterizovat její období na pomyslné časové ose, aby nebyla analýza ochuzena o politicko-historický kontext a okolnosti, které měly na formulaci postojů strany vliv. Každou tuto fázi fungování strany lze přitom definovat buď pomocí jejího čelního představitele/lídra nebo pomocí jiných kritérií, jejichž výběr bude patřičně zdůvodněn.

Oficiální vznik strany UKIP lze datovat od roku 1993, kdy došlo ve své podstatě k přejmenování původní politické platformy Liga antifederalistů. Zakladatelem obou těchto politických organizací byl historik Alan Sked, přičemž prvotním impulzem bylo vytvořit opoziční skupinu vůči Maastrichtské smlouvě a jejím možným dopadům. Jelikož se jednalo o stranu, která vznikla zdola a nedisponovala téměř žádným počátečním kapitálem, vytvoření jejích základů a struktur vyžadovalo určitou časovou investici. Straně ani příliš nehrála do karet skutečnost, že ji v roce 1994 zastínila nově vzniknuvší strana Referendum Party, za níž stál etablovaný politik a finanční magnát Sir James Goldsmith, a která tedy neměla o finance nouzi. Fakt, že prakticky ve stejnou dobu počala mobilizace tematicky konkurenční strany se zajištěním po finanční stránce, se projevil ve volbách roku 1997, kde byl výsledek UKIPu marginální (Ford–Goodwin 2014: 38-42). Alan Sked následně stranu opustil, jelikož byl přesvědčen o její infiltraci pravicovými extremisty, a zároveň zde docházelo k dalším vnitřním neshodám. Jednou z nich byl mimo jiné jeho nesouhlas s plánovaným obsazením mandátů v případném zisku při volbách do Evropského parlamentu v roce 1999

(Ford–Goodwin 2014: 45-46). Odchodem Alana Skeda skončilo období prvotního formování strany UKIP.

Druhá fáze fungování strany UKIP počala snahou zrekrutovat členy Referendum Party, která zanikla se smrtí jejího zakladatele Goldsmitha, což se jí do velké míry podařilo. Od odchodu Alana Skeda do roku 2006 se na pozici stranického lídra vystřídali celkem čtyři straníci, z nichž tři byli zvoleni řádnou vnitrostranickou volbou⁶. Strana v evropských parlamentních volbách v roce 1999 obsadila tři, v roce 2004 již dvanáct mandátů. Úspěch v posledních zmíněných volbách byl do velké míry dán zásluhou Roberta Kilroy-Silka, bývalého poslance za Labour Party, který byl zároveň po celé zemi znám především díky své vlastní talk-show s názvem *Kilroy*. Na domácí půdě však výrazných volebních úspěchů nedosáhla, a to především kvůli většinovému volebnímu systému Spojeného království, jehož efekt vede zpravidla k bipartismu. Tuto fázi lze charakterizovat jako období vnitřních nepokojů, kdy straně kvůli vnitřním neshodám několikrát hrozil zánik a její lídři byli mnohdy plně zaměstnáni spíše její konsolidací a uklidněním situace než komunikací s voliči (Usherwood 2010: 8–10).

Následnou dekádu lze označit za období dominance Nigela Farage, za jehož vedení UKIP (s roční pauzou) později se svým výrazným úspěchem v evropských parlamentních volbách v roce 2014 vstoupil do mainstreamové politiky. Již v roce 2005 bylo zřejmé, že aby strana svým programem oslovila širší spektrum elektorátu, bude potřeba rozšířit okruh témat a opustit konformní zónu s jediným záběrem na Evropskou unii. Do jaké míry se to Faragovi podařilo budu zkoumat v jedné z následujících kapitol. Po referendu o odchodu Spojeného království ze struktur Evropské unie, známém pod označením Brexit, Farage na post předsedy strany rezignoval (Sabin 2014).

Brexit může být považován za milník nejen evropské, potažmo celosvětové politiky, ale také za dosažení jednoho ze stěžejních dílčích cílů samotné strany UKIP. Zároveň se ovšem nabízí otázka, zda stranu, která na tématu odchodu své

⁶ Craig Mackinlay vykonával tuto funkci pouze po dobu jednoho měsíce, a to krátce po rezignaci Alana Skeda

země z EU vystavěla podstatnou část svého politického programu, nečeká úpadek. S aktuálně probíhajícími jednáními o finální podobě Brexitu je na zodpovězení takové otázky zatím příliš brzy a ani to není předmětem této práce, která je zaměřena na samotný charakter zmíněné strany. Lze to však považovat za téma hodné zřetele a za podnět k případnému budoucímu výzkumu strany UKIP. Strana od uskutečnění referenda, potažmo od rezignace Nigela Farage, vystřídala na postu předsedy již tři osoby, z nichž první (Diane James) na tuto funkci rezignovala po celých osmnácti dnech. Na její místo nastoupil Paul Nuttall, který rezignoval o půl roku později kvůli neúspěchu strany v lokálních i všeobecných volbách. Aktuálně (od září 2017) vykonává funkci předsedy strany bývalý voják a policista Henry Bolton, který zvítězil ve vnitrostranické volbě nad anti-islámskou aktivistkou Ann Marie Waters (Merrick 2017).

3.2.1 Analýza první fáze (1993–1997)

Alan Sked, jakožto tehdejší lídr strany UKIP, v roce 1994 prohlásil, že svou stranu nepovažuje za antievropskou a v této souvislosti zdůraznil, že mluví čtyřmi až pěti evropskými jazyky a také publikoval některé své knihy o evropské historii v němčině a italštině. Taková slova však pouze zdůrazňují jeho vnímání Spojeného království jako výrazně odlišné části od kontinentální Evropy. Takovéto popírání kulturních odlišností mělo v tomto případě za výsledek jen jejich zvýraznění. Strana UKIP byla vždy spíše zdrženlivá, co se týče jakékoliv kooperace s ostatními euroskeptickými stranami z kontinentální Evropy. Důvody mohou být dva, přičemž tím prvním může být jednoduše nedostatečná programová shoda. Druhým možným důvodem absence této spolupráce je fakt, že se jedná nejen o euroskeptické, ale především o evropské strany (Spiering 2015a: 75).

Programový manifest strany z března roku 1997 (UKIP 1997) je tematicky rozdělen do 17 oddílů, z nichž každý je věnován rozdílné politice, ačkoliv například v sekcích *Měnová politika* a *Jednotná měna* se strana vyjadřuje prakticky k totožnému tématu, a tedy zdůrazňuje svou averzi vůči nahrazení britské libry jednotnou evropskou měnou. V předmluvě označuje Alan Sked Evropskou unii za

byrokratický, nikoliv demokratický, a především nefungující projekt a deklaruje, že mezi členstvím v EU a „nezávislým“ Spojeném království neexistuje žádná střední cesta a jediná správná možnost je z EU vystoupit. Z narušení obchodních vztahů v tomto případě strana strach nemá, jelikož v tom vidí spíše příležitost pro uplatnění britských firem například v jihovýchodní Asii.

Co se týká ekonomiky obecně, tak strana v programu dává Evropské unii částečně za vinu vysokou nezaměstnanost, která by měla být způsobena zbytečně regulativní legislativou ze její strany. Britské veřejné finance by v případě výstupu z EU mohly být posíleny o 8 miliard liber, kterými Británie přispívá do evropského rozpočtu a domácí ceny potravin by dle strany výrazně klesly výsledkem opuštění struktur společné zemědělské politiky. Sekce týkající se fiskální politiky je především ekonomického charakteru a nabízí hned několik dílčích řešení, jak efektivněji spravovat rozpočet, přičemž návrat zmíněných 8 miliard liber z příspěvků do rozpočtu EU, je pouze jedním z nich (UKIP 1997).

Zvláštní pozornost je věnována regulatorní reformě, jelikož strana je přesvědčena o tom, že evropský styl tvorby legislativy, která dává jedinci minimální prostor pro vlastní konání, je tomu britskému cizí. Strana argumentuje tím, že britský právní systém je založen na stanovení obecných pravidel chování, přičemž je na samotném jedinci, aby se jimi snažil řídit tak, jak nejlépe dokáže. Britské soudy poté právo upravují a konkretizují jeho podobu pomocí výkladu. Straně v tomto ohledu vadí především to, že britští úředníci a inspektoři byli již „nakaženi“ evropským stylem a lpí na nepodstatných detailech, a to i v případě, kdy evropský zákon ještě nevešel v platnost, v čemž jsou prý více puntičkářští než státy jižní Evropy (UKIP 1997).

Při výzkumu postoje strany vůči principům a základům evropské integrace je zajímavá pasáž týkající se obrany, kde se UKIP v programu ostře vymezuje vůči začleňování Západoevropské unie do struktur EU pomocí Maastrichtské smlouvy. Strana má především problém centralizovaným rozhodováním ze strany Bruselu o vojenských akcích, které mají potenciál být v rozporu s oficiálním postojem britské vlády. Strana zároveň považuje ideu toho, že evropská jednotnost byla a je

garancí bezpečnosti, za nesmysl a zdůrazňuje, že mír od poslední světové války byl udržován díky NATO a soupeření dvou supervelmocí – nikoliv díky evropskému integračnímu projektu. Z výše uvedeného je zcela evidentní, že UKIPu se v tomto ohledu nepříčí pouze současné kroky, které se Evropská unie směrem k bezpečnostní integraci snaží podnikat, ale i přímo samotný koncept společné obranné politiky na evropském kontinentě (UKIP 1997).

V otázce zločinu UKIP striktně odmítá plánované zřízení Europolu, jakožto centralizovaného orgánu a označuje jej za krok nesprávným směrem. Stejně tak se v programu staví k myšlence společné imigrační politiky, kde při plánovaném odstranění vnitřních hranic mohou čelit imigrantské hrozbě všechny státy Evropské unie, jelikož vnější hranice jižních evropských států není řádně zabezpečena. Bez zmínky o Evropské unii v programu stojí sekce týkající se sociálního státu, zdravotnictví, školství, rasových vztahů a místních zástupců – tedy pět z celkových sedmnácti oddílů, čili na kritice EU je postavena drtivá většina tohoto volebního programu. Oblasti, kde není Evropská unie explicitně zmíněna tak působí dojmem, že jsou zde jaksí navíc, aby strana nebyla vnímána jako single-issue party. Zůstává otázka, zda se jí to v tomto období povedlo či nikoliv. V předvolebním spotu z roku 1997 (BBC: 1997) Sked ubezpečuje voliče o tom, že UKIP není pouze monotematickou nátlakovou skupinou, ale že její politiky mají mnohem širší záběr. Stejně tak prohlásil Nigel Farage v roce 1993 v krátkém interview (1993), že volební program strany UKIP se dotýká širšího spektra témat, nicméně, že program do příštích parlamentních voleb bude rozpracován mnohem detailněji, především v oblasti ekonomiky. Ford s Goodwinem (2014: 42–43) jsou přesvědčeni o tom, že charakter výše analyzovaného programu je takový, že obsahuje naprosté minimum domácích témat a když už se tak děje, tak jsou uvedené ideje opřeny o myšlenku odchodu z EU.

Použijeme-li Taggartův/Szczerbiakův model euroskepticismu (2002), UKIP bychom rozhodně zařadili mezi tvrdě euroskeptické strany. Strana naprosto jasně a zřetelně formuluje svůj postoj vůči Evropské unii, který je evidentně negativní,

což dokládá tím, že řešení několika politicko-ekonomických otázek podle ní spočívá v odchodu Velké Británie z EU. To je jedním z atributů tvrdého euroskepticismu, alespoň tak, jak jej definují Taggart se Szczerbiakem. Muddeho a Kopeckého kritika nejasností v definicích tvrdého a měkkého euroskepticismu v případě první analyzované fáze UKIPu neplatí, respektive se zde neprojevuje, jelikož z výše uvedených důvodů se strana v daném období prezentovala jako tvrdě euroskeptická.

Zařazení UKIPu do typologie Muddeho a Kopeckého (2002) již vyžaduje zohlednění vícero faktorů, jelikož se v ní prolínají dvě dimenze, jak již bylo zmíněno v teoretické části. Pozice UKIPu vůči současnému stavu EU byl (nejen) v první analyzované fázi značně kritický, což prokazuje především důraz na vystoupení Spojeného království z jejích struktur a také to, že zhruba tři čtvrtiny volebního programu jsou postaveny na výtkách směrem k EU. Co se týká druhé dimenze, tedy obecně pozice vůči evropské integraci a jejím myšlenkám, není zařazení strany již natolik přímočaré jako v dimenzi první. Na jednu stranu lídr Alan Sked odmítal označení své relativně nově založené strany za antievropskou, což značí, že UKIP nepovažoval za eurofobní stranu. Nicméně pokud se budeme držet Muddeho a Kopeckého typologie a oficiálního programu strany před parlamentními volbami roku 1997, nezbývá jiná možnost než stranu označit za eurofobní. Rozhodujícím faktorem je zde nevíra UKIPu v to, že evropská integrace určitou měrou přispěla k mírovým vztahům na evropském kontinentě, což je jednou z premis současného evropského diskurzu⁷. UKIP byl v první fázi v tomto případě tedy eurorejekcionistickou stranou.

Strana UKIP byla zároveň od svého vzniku v rámci populistických stran radikální pravice jakýmsi novým fenoménem, který se standardům této ideologické rodiny do jisté míry vymykal, a to z následně uvedených důvodů. Zprvė nikdy nebyla euroentusiastickou stranou, jejíž postoj by se v reakci na

⁷ EU dokonce obdržela v roce 2012 Nobelovu cenu míru mimo jiné za výrazné přispění k míru na evropském kontinentu, který trvá více než 60 let (The Nobel Peace Prize 2018).

Smlouvu o Evropské unii změnil. Strana UKIP totiž v reakci na tuto změnu vznikla, a tak je euroskepticismus v její ideologii přítomen od samého začátku.

Druhým důvodem pro označení UKIPu za zvláštní případ v rámci populistických stran radikální pravice spočívá v argumentaci strany, proč by Británie měla z EU vystoupit. Ta se neopírá čistě jen o důvody, které by bylo možno označit za pragmatické, jako například omezení suverenity vlády, popřípadě parlamentu, či přílišná centralizace rozhodovacích pravomocí na úrovni EU. UKIP k těmto důvodům opozice přidává také další, který spočívá v tom, že EU, která byla založena na sdílených principech kontinentální Evropy, činí při své snaze o harmonizaci rozhodnutí, která jsou v přímém rozporu s tím, co je Británii vlastní a co je zároveň od těchto zmíněných principů odlišné. Strana to nepřímo dokazuje ve výše uvedené pasáži týkající se její neochotě přijímat legislativu, která stojí na základech právního systému kontinentální Evropy. Zde je patrný vliv britského excecionalismu na názorovou vyhraněnost strany, přičemž fenomén britského excecionalismu nelze z pochopitelných důvodů nalézt nikde jinde než v Británii.

Co se týká analytických nástrojů, které poskytuje práce Sofie Vasilopoulou (2011), lze s jistotou určit, že strana UKIP zaujímá k minimálně dvěma ze čtyř uvedených aspektů negativní stanovisko, a tedy nesouhlasí s konkrétní současnou EU policy a ani s dalším prohlubováním evropské integrace. V případě aspektu, který se týká toho, jak strana přistupuje k ideji společné evropské kultury, již nelze odpovědět s takovou jistotou, alespoň ne v souvislosti s první analyzovanou fází strany. Vzhledem k tomu, že od vzniku strany zde panovaly určité, později velice zásadní neshody, které měly za následek rezignaci jejího zakladatele, vyjádření Alana Skeda, že UKIP není v žádném případě anti-evropskou stranou, postrádá určitou výpovědní hodnotu, protože není jasné, zda se nejedná pouze o jeho osobní postoj, nikoliv o postoj strany jako takové. Argumentace je taková, že Skedovo názorové vyhranění bylo evidentně jinde než u většiny strany, a tak jeho vyjádření postrádá v souvislosti s výzkumem strany relevanci.

3.2.2 Analýza druhé fáze (1997–2006)

Volební program z roku 2001 (UKIP 2001) má již poněkud rozpracovanější strukturu než předchozí, jelikož je rozdělen do dvou úrovní. První úroveň čítá osm témat, mezi nimiž je ekonomika, zdraví a sociální bezpečnost, vzdělání, doprava a životní prostředí, vnitřní věci, zemědělství a rybnářství, obrana a zahraniční věci a poslední téma je věnováno ústavnosti. V následujících řádcích budou zkoumána jednotlivá témata v závislosti na tom, do jaké míry je akcentováno téma EU.

Hned v samotném úvodu strana explicitně zmiňuje, že není anti-evropskou stranou, nýbrž že se pouze snaží o vystoupení Spojeného království z Evropské unie, která zemi brání v rozvoji a omezuje její svobodu. Strana nechce zrušit Evropskou unii jako takovou, jelikož každá země by podle ní měla mít možnost svobodného rozhodnutí o vlastní budoucnosti a Británie nemá o nic větší právo ostatní země kontrolovat, stejně jako ony nemají právo Británii vnucovat svou vůli. UKIP se zde také opírá o ostatní parlamentní strany, které podle ní britským občanům lžou a neříkají jim pravdu o Evropské unii z různých důvodů. Vymezuje se zde především vůči konzervativní straně, která předstírá, že země může být v Evropě, ale nikoliv řízena Evropou. Strana dále odmítá snahy Bruselu (tak jak je líčí ve svém programu) na zavedení evropské vlády, armády a ústavy a označuje EU za jednu z největších lží v historii, přičemž britským občanům nabízí život mimo takzvaný „Eurostát“ (UKIP 2001).

V podkapitole týkající se volného trhu a globalizace UKIP zpochybňuje argument, že země je příliš malá na to, aby přežila sama a jako protiargument nabízí fakt, že Británie stojí v čele Commonwealthu, které pokrývá zhruba čtvrtinu celosvětové populace. Strana toto uskupení vyzdvihuje především proto, že se podle ní jedná o mnohem lepší model kooperace než centralizovaná a tyranická EU. Stejně je na tom také téma společné evropské měny a zrušení britských příspěvků do společného rozpočtu EU. Posledním ekonomickým podtématem jsou daně, kde má strana problém především s hrozbou daňové harmonizace v rámci EU (UKIP 2001).

K otázce školství se strana v souvislosti s EU vyjadřuje tím způsobem, že EU se pomocí svých programů snaží dětem vymývat mozek tím způsobem, aby z nich vyrostli dospělí jedinci s nekritickými protievropskými postoji vůči takzvanému, jak strana uvádí, evropskému ideálu. Strana silně kritizuje granty, které EU poskytuje univerzitám a jiným školským zařízením na výzkum a výuku o EU a považuje to za určitou verzi propagandy. Odchod z EU by také znamenalo další pozitivum – studenti ze zemí Commonwealthu a zemí mimo EU by přestali být znevýhodněni vyššími poplatky (UKIP 2001).

V otázce dopravy a s ní spojené environmentální politiky UKIP nesouhlasí s centralizačními tendencemi, které přirovnává k plánovaným ekonomikám Sovětského svazu. Evropská nařízení mají podle strany za následek opačný výsledek, než jaký byl původně zamýšlen. Kritiku snáší také na geneticky upravované plodiny, jejichž nárůst má být výsledkem nadnárodních biotechnologických korporací a evropských byrokratů, kteří tyto koncerny podporují (UKIP 2001). Právě tito evropští, potažmo bruselští úředníci pro UKIP představují vnějšího nepřítel, který jedná ve svůj vlastní prospěch namísto v zájmu lidu.

Silnou kritiku v programu strana snáší také na jednotný plánovaný soudní systém *Corpus Juris* a na již fungující složky Europolu. V prvním zmíněném případě nesouhlasí s jakýmkoliv kroky, které by mohly vést k navrhovanému výsledku jednotné soudní soustavy, jejíž principy by byly postaveny na zákoníku evropského typu, což je v naprostém rozporu s anglickým zvykovým právem. V Europolu vidí UKIP orwellovskou, nikým nehlídanou organizaci, která bere národním státům možnost chránit vlastní občany, a jejíž činitelé mají dokonce diplomatickou imunitu. Oba uvedené orgány jsou stranou vnímány jako jasný důkaz totalitního směřování Evropské unie (UKIP 2001).

Strana se v programu také dotýká tématu lidských práv, přičemž počátek tohoto oddílu je věnován tomu, jakým způsobem se Británie zasadila o jejich prosazování. Strana v tomto ohledu zdůrazňuje, že Británie byla mezi prvními signatáři Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (1950) a zakládajícím členem

Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva. Strana však nesouhlasí s tím, jak EU s výše zmíněnou úmluvou nakládá, přesněji nesouhlasí s jejím diktátorským, necitlivým a dogmatickým výkladem, protože strana úmluvu považuje spíše za jakýsi flexibilní rámec, který by měl být citlivý vůči národním zvyklostem. Z toho důvodu UKIP také nesouhlasí se Zákonem o lidských právech z roku 1998, který se minul účinkem, protože namísto toho, aby zahrnul do britského právního systému úmluvu z roku 1950, stal se záminkou pro politicky korektní zájmové skupiny, aby mohly ovlivňovat vládu a společnost (UKIP 2001).

Ford s Goodwinem (2014: 50) se k výše analyzovanému programu vyjadřují tak, že je v něm stále velice zřetelná posedlost nebezpečím ze strany Evropské unie. Podle autorů neměl monotematický UKIP moc co nabídnout v otázkách zdravotnictví nebo školství. Spíše, než aby strana skutečně rozšířila své portfolio témat a rozpracovala je do většího detailu (jak ostatně v minulosti slibovala), tak pouze přitvrdila na svém euroskepticismu a voličům nabídla spekulativní finanční balík, kterým by se snažila záplatovat většinu problémů na domácí půdě. Závěr zmíněných autorů je takový, že se v tomto období jednalo spíše o velice úzce orientovanou nátlakovou skupinu, ačkoliv o jednu z nejúspěšnějších nátlakových skupin, které kdy Británie vyprodukovala.

Názorová odlišnost mezi Skedem (a tím pádem tehdejší stranou UKIP) a většinou tehdejších relativně vysoce postavených straníků se plně projevila po volbách do Evropského parlamentu v roce 1999. Kvůli neochotě legitimizovat existenci instituce, jakou je Evropský parlament, byl uvnitř strany původně ideologický tlak na neobsazení případně získaných křesel v evropských parlamentních volbách. Praxe však ukázala, že UKIP obsadil všechny 3 mandáty, které získal, přičemž zdůvodněním byl lepší přístup k informacím o EU, které pak strana formuluje voličům. Ideologický faktor, který byl hnán principem nezapojení se do struktur EU, tímto prohrál se strategickým pragmatismem, který se pro stranu ukázal jako důležitější (Usherwood 2008: 5).

Nabízí se určitá korelace s výzkumem Kopeckého a Muddeho (2002), jehož výsledky byly představeny již v teoretické části této práce (viz. kapitola 2.2.1).

Plně se zde ukazuje potenciál strategického prvku strany, který je schopen upozadit některé ideologické faktory, ze kterých strana vychází, přičemž výsledkem je změna jejího postoje. Zároveň v tomto případě však narážíme na určité limity využitelnosti této Muddeho a Kopeckého teorie. Změnu postoje vůči (ne)obsazení křesel v Evropském parlamentu nelze brát jako změnu postoje vůči EU jako takové, což je jedním z předpokladů pro ověření zmíněné teorie.

V kampani⁸ předcházející volbám do europarlamentu (UKIP 2004) zvýšila profil strany televizní hvězda Kilroy-Silk, přičemž v televizním volebním spotu varuje britské občany před hrozbou evropské ústavy. Ta by jim podle Kilroye měla vzít právo na řízení vlastní ekonomiky, na suverenitu vlastní vlády, na svobodu slova a celkově na to „být Brity“. Tehdejší lídr strany Roger Knapman se zde snaží vyvrátit mýtus ohledně toho, že by bylo pro Británii příliš pozdě na vystoupení z EU a Nigel Farage zde navrhuje nahradit stávající status Velké Británie jako členské země této evropské politické unie čistě dohodou o volném obchodu. Dle jeho slov je ostatně právě druhé zmíněné to, co si britští občané původně představovali pod členstvím v EU.

V předmluvě voličům ve volebním programu pro parlamentní volby z roku 2005 Roger Knapman částečně přistupuje na tvrzení, že strana působí monotematickým dojmem. Jeho argumentace je taková, že ono stěžejní téma vystoupení Velké Británie z EU překrývá a převyšuje všechna ostatní, tudíž k jiným neevropským tématům nelze podle strany adekvátně přistupovat bez vyřešení té základní otázky členství v EU. Ta se podle UKIPu snaží převzít kontrolu nad všemi základními funkcemi národních vlád a nastolit tak jednu centralizovanou evropskou vládu, což strana odmítá (UKIP 2005b: 3).

Tematicky se však jedná o mnohem pestřejší verzi předchozího programu v tom smyslu, že strana již nespojuje problémy Británie se členstvím v EU v takovém množství. Ekonomická řešení, která zde strana navrhuje, již nespolehají pouze na finance ušetřené pomocí toho, kdyby země přestala přispívat do

⁸ Zmíněná kampaň nesla název *Say NO*.

evropského rozpočtu. Celkově tento program obsahuje o něco více pasáží, kde strana neopírá svou argumentaci o téma vystoupení z EU, nýbrž nabízí širší paletu politických řešení a tematický záběr programu tím pádem působí jako širší (UKIP 2005b).

Zároveň by však bylo chybou říci, že se straně podařilo dostat se z kategorie monotematické nátlakové skupiny pouze z toho důvodu, že její argumentace například v ekonomických otázkách leží jinde než v navracených příspěvcích, které země platí do rozpočtu EU. Předvolební televizní spot k těmto volbám opět zohledňuje pouze jedno téma, a tím je tlak na opuštění byrokratické a nedemokratické EU, která je ve videu zobrazena jako obří chobotnice útočící na britské vládní budovy a svými chapadly vysávající finance ze státní pokladny. Strana se zde vyjadřuje výhradně k současné instituci EU a jejímu aktuálnímu fungování, což dává do kontextu s některými dílčími problémy Británie, konkrétně se zločinem a imigrací. Nekontrolovatelnou imigraci by Británie mohla regulovat tehdy, pokud by nebyla svázaná některými evropskými zákony a britští občané by podle strany měli mít možnost bránit svůj pozemek před vetřelci podobně jako k tomu mají právo občané Spojených států amerických (UKIP 2005a).

UKIP si sice uvědomoval svůj hlavní problém, který spočíval především v nedostatečně rozpracovaných domácích politikách, které hrají pro voliče ve všeobecných volbách mnohem větší roli než téma EU. Nově přistoupivší straník Paul Nuttall (a pozdější lídr strany) nebo tehdejší místopředseda strany David Lott vzpomínají, že v kampani před volbami v roce 2005 strana sice měla do jisté míry propracované domácí politiky, ale jednalo se spíše o jejich primitivní náznaky a nebylo to něco, čemu by se strana příliš věnovala. Příležitostí pro UKIP tou dobou mohlo být téma imigrace, které na přelomu tisíciletí začalo na žebříčku priorit britských občanů rapidně stoupat. Tuto příležitost však strana neproměnila, a to zejména ze dvou důvodů. V roce 2005 straně dominovali tvrdí euroskeptici, kteří v tématu imigrace viděli pouze rozptýlení pozornosti od toho hlavního a skutečně důležitého cíle, kterým je vystoupení Británie z EU. Zároveň se tohoto tématu chopila Konzervativní strana, přičemž imigrace byla tou dobou již stěžejním

tématem extrémně pravicové Britské národní strany. Vzhledem k těmto skutečnostem by byl UKIP ve velice obtížné pozici přijít v souvislosti s tématem imigrace s něčím originálním, co by voliče oslovilo (Ford–Goodwin 2014: 70–71).

V otázkách imigrace a zločinu se zde plně projevují radikálně pravicové postoje strany, konkrétně nativismus, popřípadě welfare šovinismus, z nichž strana vychází. Z programu a z volebních spotů analyzované fáze je zároveň evidentní, že strana s těmito radikálně pravicovými myšlenkami pracuje nikoliv jako se samostatnými koncepty, ale dává je zatím vždy do souvislosti s odporem k EU. Příkladem je nesouhlas strany s harmonizovaným soudním systémem EU s názvem *Corpus Juris*, pomocí kterého by podle strany mohlo na britské půdě dojít k uvěznění bez řádného soudu, zatímco britští policisté by byli při řádných zákrocích zbytečně svazováni evropskými zákony (UKIP 2005b: 11). Strana si v tomto období začala uvědomovat svou slabou stránku, kterou je absence koherentního programu, který by zohledňoval mimo EU také aspekty domácí politiky, které voliče zajímají. Svůj protievropský (ve smyslu opozice vůči EU) postoj tak využívá k tomu, aby prosadila další témata jako omezení imigrace či zákon a pořádek v zemi, která zároveň působí jako prostředky k propagaci toho hlavního a nosného tématu strany, kterým je euroskeptický tlak na vystoupení z EU.

V kontextu Muddeho a Kopeckého (2002) typologie je strana ve své druhé fázi jednoznačně europesimistickou, přičemž k principům evropské integrace, jak již bylo zmíněno výše, se nikterak nevyjadřuje. V této fázi tedy není možné určit její zařazení buď do kategorie euroskeptiků či eurorejkcionistů, tak jak je zmínění výzkumníci prezentují. Stejně tak strana příliš uceleně neprezentuje svůj postoj vůči myšlenkám společné evropské kultury, což je jedním z kritérií, podle kterých strany kategorizuje Vasilopoulou (2011). Strana do jisté míry zdůrazňovala britskou výjimečnost, která je důvodem, proč v Británii nikdy nemohou fungovat pravidla, jejichž tvorba probíhá v budovách institucí EU. Opět se zde plně projevuje britský excecionalismus, jejíž myšlenky UKIP pomocí svých programů a vystoupení prosazuje.

3.2.3 Analýza třetí fáze (2006-2017)

Ihned po svém zvolení na pozici lídra strany Farage oznámil, že prioritou číslo jedna je přeměnit UKIP ze současné monotematické nátlakové skupiny na plnohodnotnou politickou stranu. Plán byl takový, že se strana bude snažit stát atraktivní politickou silou pro tradiční konzervativce, kteří nejsou spokojeni s Cameronovým liberálním konzervatismem, což však vyžadovalo rozšíření svých politik o nové rozměry. Kromě tématu vystoupení z EU se začali aktivisté UKIPu nyní zajímat o snižování úrovně imigrace, snižování daní, obnovení odborných škol⁹ a o téma životního prostředí. Strana ve volbách do Evropského parlamentu skončila za Konzervativní stranou na druhém místě, což lze považovat za relativní úspěch (Ford–Goodwin 2014: 77).

UKIP ovšem nebyl jedinou euroskeptickou a populistickou stranou radikální pravice v západní Evropě, jejíž výsledek v evropských parlamentních volbách lze označit za úspěch. V tomto ohledu je vhodné zmínit, že za vítěze těchto voleb lze označit také Dánskou lidovou stranu nebo francouzskou Národní frontu, které také dosáhly relativně pozitivních volebních výsledků. Zároveň je však potřeba zdůraznit zásadní rozdíl mezi těmito stranami a UKIPem, a ten spočívá v ideologii. Matthew Goodwin s Caitlin Milazzovou poukazují na to, že UKIP spadá do jiného ideologického tábora než zmíněné strany a spíše než v etnickém nacionalismu nebo v islamofobii spočívá jeho ideologické jádro v dlouhé tradici britského euroskepticismu (Goodwin–Milazzo 2015: 115).

V programu pro všeobecné volby z roku 2010 strana volá po vystoupení země politického superstátu, jelikož aktuálně vnímá pozici Británie jako regionálního státu uvnitř „Spojených států Evropských“. Strana varuje před touto pozicí Británie jako jakési provincie a místo ní navrhuje vzájemně prospěšné vztahy založené především na společném obchodu a kulturní kooperaci. V otázce britské kultury odmítá multikulturalismus, přičemž stejnou měrou opovrhuje etnickým nacionalismem extremistických stran. Obecně je z uvedeného programu

⁹ Jedná se o tzv. grammar schools, které byly v 60. letech masivně rušeny.

evidentní pokračující zvýšený důraz na aspekt vztahu Británie s EU, a to na všech možných úrovních. Zároveň se zde strana snaží i o nastolení jiných témat, která britští občané mohou považovat za důležitá. V samotné předmluvě voličům se vedení strany vyjadřuje k evropskému tématu tím způsobem, že je potřeba si především uvědomit fakt, že vystoupení země z EU povede k benefitům napříč politickými tématy a je potřeba tyto politiky vnímat nikoliv jednotlivě, ale v širších souvislostech. Jinými slovy, strana vysvětluje své primární zaměření na téma EU jeho provázaností s ostatními politikami (UKIP 2010).

V období, kdy byl místo Nigela Farage na pozici lídra strany Lord Pearson¹⁰, došlo uvnitř strany k určitým tenzím, a to právě mezi dlouhodobými straníky a novým předsedou. Ten se snažil dát kampani pro volby 2010 hlavní téma, kterým byla opozice vůči imigraci v souvislosti s muslimskou menšinou žijící v zemi. Strana se začala aktivně zasazovat o témata související s hrozbou politického islámu, mezi která patří například zákaz nošení burky a nikábu ve veřejných budovách nebo deportace radikálně islámských kazatelů ze země. Podle Goodwina a Forda (2014: 87–88) se strana právě v tento moment plně oprostila od své někdejší identity monotematické nátlakové skupiny a stala se plnohodnotnou radikálně pravicovou stranou s programem kombinujícím tvrdou opozici vůči EU s pravicovými hodnotami a nabízejícím různá ekonomická řešení pro voliče z dělnické třídy. Nutno však dodat, že uvnitř strany se proti Pearsonovi vzedmula také četná opozice, z níž někteří straníci varovali paradoxně před tím, že Pearson stranu táhne zpět k monotematickému zaměření. Důvodem k těmto obavám byla Pearsonova strategie, kde na jednu stranu vehementně varoval před nebezpečím politického islámu a na stranu druhou jménem UKIPu vyjadřoval podporu některým euroskeptickým politikům z řad Konzervativců.

O pár let později tehdejší lídr strany Nigel Farage na stranické konferenci v roce 2012 vysvětluje důvody, proč britští občané stranu podporují. Prohlašuje, že lidé stranu nepodporují pouze pro její postoj vůči EU, jako tomu bylo v jejích

¹⁰ Pearson vykonával funkci předsedy strany od 27.11. 2009 do 2.9. 2010, kdy kvůli své nízké popularitě sám odstoupil.

začátcích, ale celkově pro její politiku vůči široké škále problémů. Zároveň však zdůrazňuje, že téma EU všechna ostatní převyšuje, a to z výše uvedených důvodů (Farage 2012b). Ve stejném roce se lídr nechal slyšet, že celý projekt evropské integrace byl sice postaven na vznešených ideálech zabránit válce, nicméně už v ten moment selhal v jedné základní věci, kterou je otázka identity. Francouzsko-německý pakt, jak zde označuje základy evropského integračního projektu, byl veden už zpočátku pomýlenou vizí toho, že lidé budou chtít novou evropskou identitu. Přesná citace zní následovně: „*Realita je taková, že celý evropský projekt byl postaven jako francouzsko-německý pakt. Byl postaven se vznešeným záměrem, konkrétně zastavit válku, ale špatně pochopil to, že lidé nechtějí, aby jim někdo dával novou identitu a stát by nikdy neměl vznikat bez svolení lidí*“ (Farage 2012a).

Poslední zmíněný bod se může jevit jako sporný, jelikož nastává otázka, zda záměr tehdejších evropských elit byl skutečně vést Evropu k nějaké společné identitě. Pokud bychom k otázce evropské integrace zaujali například funkcionalistický přístup, který předpokládá spíše zapojení technokratů než politiků, tak nemůže být při vysvětlování počínání zakládajících zemí o jakémisi ideálu společné identity řeč. Na druhou stranu, badatelé, zaujímající spíše idealistická eurofederalistická stanoviska by s tímto funkcionalistickým pojetím nesouhlasili a přiklonili by se spíše k vnímání reality tehdejších počátků integrace tak, jak jej podává Farage.

Jelikož je však tato práce mimo jiné analýzou ideologických východisek strany, je potřeba k obsahu výroků jejích představitelů přistupovat tak, jak je vnímají oni sami. Jinými slovy, dílčím úkolem této práce je spíše analýza strany pomocí její sebezprezentace než faktografické ověřování jejích výroků. V takovém případě by strana splňovala kritérium stanovené Kopeckým a Muddem (2002) v rámci jejich dimenze rozptýlené podpory, a tedy inklinuje jasně k eurofobní straně daného rozdělení. Podobně je tomu i za použití konceptu Vasilopoulou (2011), kde v tomto případě kritérium podpory principu evropské integrace ve smyslu unie

s politickým přesahem zůstává nenaplněno, stejně jako ostatní dva faktory, které zmíněná výzkumnice stanovila.

Na stranické konferenci v roce 2013 Farage prezentoval jeden z argumentů, proč by Británie měla z EU vystoupit, kterým je její naprostá odlišnost od kontinentální části kontinentu. Zdůrazňoval zde, že Británii odlišuje především její geografické umístění, historie, její instituce a celkově britský způsob jednání. Přesné znění jeho prohlášení je následující: *„Británie je jiná. Rozděluje nás geografie. Rozděluje nás historie. Rozdělují nás instituce, které jsou produktem této historie. Přemýšlíme jinak. Chováme se jinak.“* Farage zároveň dodal, že EU nejedná jen proti zájmům Británie, nýbrž proti zájmům celé Evropy, což dokázala například přijetím společné vlajky, hymny a prezidenta (Farage 2013).

První zmíněný argument toho, proč Británie do EU nepatří, je v určitém kontrastu s prvním z kritérií pro kategorizaci euroskepticismu, která představila Vasilopoulou (2011). Dle výzkumnice není v tomto smyslu Evropa považována za něco, co stojí nad národním státem, ale spíše za to, co tyto Evropské národní státy odlišuje od těch ostatních, což je kritérium, které dle její koncepce splňují všechny tři druhy radikálně pravicového euroskepticismu (Vasilopoulou 2011: 229; 234). O to zajímavější je v tomto ohledu postoj UKIPu (reprezentován slovy jejího lídra), který britskou identitu odlišuje od té „evropské“ a do jisté míry tím nabourává výše uvedený koncept, který předpokládá, že společné evropské kulturní znaky hrají marginální roli. Z Faragových dalších slov je zároveň patrné, že ve stejném smyslu vnímá otázku kulturní identity nejen v Británii, ale i v ostatních zemích EU.

Jak již bylo výše uvedeno a zargumentováno, třetí fáze fungování pro stranu znamenal určitý zlom, co se týká jejího tematického zaměření, a to nejen ve smyslu podepření opozice vůči EU o argumenty týkající se například imigrace. Dokazuje to mimo jiné také rozsáhlý program ke všeobecným volbám pro rok 2015, který je v porovnání s předchozími programy UKIPu o poznání tematicky pestřejší. Nepřímou provázanost s tématem EU lze nalézt u většího počtu tematických okruhů, jedná se ovšem skutečně o zmínky menšího rozsahu, o jejichž obsah není

opřena argumentace tak, jako tomu bylo v prvních fázích strany. Kromě pasáže týkající se Brexitu, lze téma EU identifikovat jako stěžejní v sekci obchodu, justice, rybnářství a zahraničních věcí (UKIP 2015).

Strana se také ohrazuje proti označení za anti-Evropskou a tento termín nahrazuje prohlášením, že je zásadně proti politické integraci v rámci Evropy. Tato supranacionální politická unie, která má dle uvedené interpretace směřovat k vytvoření Spojených států Evropských, byla podle strany původně vydávána evropskou i britskou politickou elitou za pouhou formu sdružení volného obchodu. Zároveň je zde použit citát Winstona Churchilla: „*Jsme s Evropou, ale nikoliv z ní. Jsme propojeni, ale nikoliv zkombinováni. Jsme přidružení a zainteresováni, ale nikoliv absorbováni.*“¹¹ Také v této sekci strana zdůrazňuje, že při vystoupení Británie z EU se ostatním členským zemím jistě uleví, jelikož všem z nich musí být jasné, že Británie by v EU/ES již dávno nebyla, kdyby měl tehdejší elektorát¹² informace o tom, že se jedná o projekt politické unie (UKIP 2015).

Na výše uvedeném příkladu je opět patrné, jak strana vnímá britskou národní identitu jako naprosto odlišnou od té „evropské“. V pojetí UKIPU je na jedné straně kontinentální Evropa jako monolitický celek s určitými společnými kulturními znaky, která může jít bez problému cestou vzájemné politické unie. Na straně druhé je ovšem Velká Británie se svými vlastními kulturními specifiky, která se nutně bijí s těmi evropskými. Británii za součást tohoto spolku zemí, které spojuje určitá kulturní tradice, strana nepovažuje. Výše zmíněné opět potvrzuje odlišnost UKIPu od ostatních populistických stran radikální pravice, jelikož jako argumentaci pro vystoupení země z EU užívá kulturní odlišnost Británie od ostatních členských zemí, čímž se vymyká typologii, kterou prezentuje Vasilopoulou (2011).

Program UKIPu pro všeobecné volby pro rok 2017 (UKIP 2017) se tématu EU věnuje již v trochu jiném smyslu než předchozí programy. Strana své politiky

¹¹ Ačkoliv UKIP používá tuto citaci jako jeden z argumentů pro vystoupení z EU, jedná se paradoxně o výtažek Churchillova článku z roku 1930, který nesl název „*Spojené státy Evropské*“ (Danzig 2016).

¹² Velká Británie uspořádala v roce 1975 referendum o setrvání či vystoupení z Evropských společenství, kde se přes 67 % voličů rozhodlo pro setrvání (Butler–Kitzinger 1976: 1–4).

již neprosazuje tím stylem, že by kladla do popředí argumenty, proč by Británie z EU měla odejít, ale zasazuje se o to, že je to právě UKIP, kdo dokáže zajistit nejlepší podmínky odchodu země z EU, který byl v předchozím roce odhlasován britskými občany. V předmluvě voličům vzkazuje tehdejší lídr Paul Nuttall svou úvahu, že UKIP je podle něj nejsilnější, když je radikální. To je svým způsobem příznačné prohlášení, vzhledem k tomu, že program se již mnohem více než monotematickým prosazováním euroskeptických postojů věnuje otázkám, které jsou typicky radikálně-pravicové. Do těchto lze zařadit především zvýšený důraz strany na řešení problematiky imigrace ve spojitosti s odlišností muslimské kultury, razantnější přístup justice vůči těžkým zločinům a omezení distribuce sociálních statků nepůvodním obyvatelům. Důraz na tyto zmíněné atributy lze ve zmíněném programu nalézt v souvislosti s většinou témat.

Vzhledem k odhlasovanému odchodu z EU se jeví nutnost strany rozšířit svůj okruh zájmu o další témata kromě EU jako vcelku přirozená. Dle programu i dle Nuttallovy slov je evidentní, že strana nadále pokračuje v postupném omezování propagace tématu opozice vůči EU, a to na úkor silícího akcentování typických radikálně pravicových témat.

4 Závěr

V závěru této práce je na místě zodpovědět hlavní výzkumné otázky, respektive potvrdit či vyvrátit hypotézy, které byly stanoveny na počátku této práce. Budu k nim nyní přistupovat jednotlivě, ovšem platí, že obě spolu poměrně úzce souvisí, jak nastíním dále.

- *UKIP lze označit za euroskeptickou, nikoliv eurofobní stranu.*

Dle původní verze projektu bylo cílem zjistit, zda je UKIP protievropskou nebo proti-unijní stranou (myšleno ve smyslu opozice proti EU), nicméně hlubší průnik do problematiky vyvrátil proveditelnost takového výzkumu a hypotéza byla ještě před provedením analýzy pozměněna. Jedná se však pouze o změnu v terminologii, kdy původně položená otázka zcela nereflektovala dosavadní teoretické poznatky ani realitu kolem euroskeptických stran. Při práci s typologiemi, které představují Mudde s Kopeckým nebo Vasilopoulou se zároveň ukazuje, že ještě vhodněji položená otázka by byla, zda je UKIP stranou euroskeptickou nebo eurofobní. Vhodnější formulace je tedy taková, zda UKIP vidí v EU nefunkční projekt s kvalitní, ovšem nenaplněnou myšlenkou nebo zda je pro stranu i tato idea politické unie nepřijatelná.

Analýza odhalila určité slabiny při zkoumání ideologických prvků strany UKIP, a to právě při práci s typologií dle Muddea a Kopeckého. Problematická je právě takzvaná první dimenze, tedy podpora či odmítání stěžejních myšlenek evropské integrace. Ukázalo se, že UKIP má poměrně velké množství argumentů pro vystoupení z EU, ke které zaujímá razantně odmítavý postoj, ovšem k myšlenkám a principům evropské integrace, mezi které patří především idea institucionalizované kooperace mezi členskými zeměmi, se v takové míře nevyjadřuje a tohoto tématu se dotýká pouze okrajově. Ve většině případů strana argumentuje tím způsobem, že Británie by neměla být součástí tohoto evropského projektu, který byl již od samého počátku designován bez ní, a tím pádem není ani v jejím zájmu v této spolupráci pokračovat. Tato částečná absence názorového vyhranění je výsledkem neúplné ideologické koherence populismu, který je

jedním z prvků ideologie populistických stran radikální pravice, do které lze stranu UKIP zařadit.

Ačkoliv se však strana sama od sebe k tomuto tématu nevyjadřuje, neznamená to, že by byla v tomto ohledu zcela bez názoru. Strana ve svém prvním uceleném programu zpochybňuje to, že evropská integrace napomohla budování míru v Evropě, čímž inklinuje k eurofobní straně Muddova a Kopeckého spektra. Tuto skutečnost podporuje také rétorika tehdejšího lídra Nigela Farage, dle něhož byly představy tehdejších francouzsko-německých elit při pokládání základů evropskému projektu naprosto mylné. Hypotéza, tak jak byla postavena, je tímto tedy vyvrácena, jelikož euroskeptická strana by musela věřit v přínosnost politického uskupení napříč Evropou a maximálně by nesouhlasila s jeho reálným provedením. Jak však ukazují praktická část práce, postoj strany UKIP je i v tomto ohledu negativní, a to napříč všemi fázemi jejího fungování.

Při zohlednění typologie Vasilopoulou se ukázalo, že UKIP ve třech ze čtyř faktorů splňuje kritérium pro zařazení do kategorie odmítavého euroskepticismu. Strana tedy odmítá podporovat jakoukoliv myšlenku institucionalizované formy politické spolupráce mezi evropskými státy, nesouhlasí s reálnými kroky a nastavením současné EU a ani v budoucím prohlubování spolupráce mezi členskými zeměmi nevidí žádná pozitiva. Zajímavý je ovšem poznatek týkající se kulturní definice Evropy, kde UKIP vnímá velkou odlišnost kultury Spojeného království od kontinentální Evropy, což je pro stranu jedním ze silných a prioritních argumentů pro vystoupení z EU, jakožto kontinentálně evropského projektu. Při zařazování do typologie Vasilopoulou se tak UKIP nejvíce přibližuje odmítavému euroskepticismu (viz. Schéma č. 3), ovšem s výjimkou v prvním kritériu, která je způsobena silným vlivem britského excecionalismu. Strana UKIP je za použití relevantních typologií tedy eurorejkecionistickou, nikoliv euroskeptickou stranou, což znamená, že zároveň spadá do kategorie eurofobů.

Schéma č. 3: Zařazení strany UKIP za základě druhu opozice vůči evropské integraci

<i>Druh opozice/euroskepticismu</i>	<i>Kulturní definice</i>	<i>Principy kooperace</i>	<i>Praktické provádění politiky</i>	<i>Prohlubování kooperace</i>
Odmítavý	PRO	PROTI	PROTI	PROTI
Podmiňující	PRO	PRO	PROTI	PROTI
Kompromisní	PRO	PRO	PRO	PROTI
UKIP	PROTI	PROTI	PROTI	PROTI

Zdroj: *Vasilopoulou 2011: 234*

- *Strana UKIP je i přes rozšíření okruhu témat stále monotematickou stranou.*

V práci byly představeny ideologické základy a stěžejní atributy, kterými disponují populistické strany radikální pravice, přičemž mezi ty hlavní patří nativismus, autoritarismus a již zmíněný populismus. UKIP tyto myšlenky anti-imigrace či welfare šovinismu zastává stejně jako radikálně pravicové strany kontinentální Evropy, ovšem v případě analyzované strany plní jejich prosazování dvě zásadně odlišné funkce. První z nich je snaha o rozšíření tematického záběru strany o jiný rozměr než o ten evropský. Tuto tematickou diverzifikaci lze reálně pozorovat od roku 2009, ačkoliv Farageem byla deklarována již o tři roky dříve (viz. str. 43). Brexit a potenciální ztráta hlavního tématu tuto nutnost ještě více podtrhla. Druhá hypotéza je tedy stejně jako ta první vyvrácena, jelikož v současné době UKIP již není onou monotematickou stranou, jejíž jediným cílem je dostat Spojené království ze struktur EU. UKIP aktuálně disponuje programem, který je zaměřen v první řadě na typické radikálně pravicové otázky, ve kterých je euroskeptická (respektive eurorejekcionistická) orientace sice jasně zřetelným, nikoliv ovšem jediným prvkem.

Stěžejní myšlenky ideologického jádra radikální pravice lze zároveň vnímat jako pomyslnou nosnou strukturu, pomocí níž jsou stranou UKIP protlačovány argumenty pro její opoziční postoj vůči EU. Na počátku teoretické části této práce

byla představena teorie populismu jako tenké ideologie, podle které populistické strany absentují komplexní a koherentní světonázor, a tudíž se jejich populistické myšlenky a propagované ideje opírají o jiné, komplexnější ideologické proudy. Zatímco u populistických stran radikální pravice, které působí v zemích kontinentální (a především Západní) Evropy jsou těmito hostitelskými ideologiemi konzervativní nativismus, autoritarismus a případně také welfare šovinismus, v případě UKIPu se v první i druhé fázi jejího fungování jednalo v pomyslné rovině právě o euroskepticismus. Ten rozhodně za plnohodnotnou ideologii považovat nelze, nicméně vliv britského excecionalismu je na názorovou vyhraněnost strany UKIP natolik silný, že právě opoziční postoj vůči EU determinoval i její názory na související problémy a fenomény.

U kontinentálních populistických radikálně pravicových stran patří mezi stěžejní priority témata jako například zastavení či snížení imigrace nebo tvrdší tresty pro těžké zločiny a v EU vidí překážku, která brání prosazení těchto typicky radikálně pravicových politik. Proto se následně vymezují i vůči EU. U strany UKIP funguje tento vztah obráceně. Euroskepticismus strany UKIP je inherentně obsažen v jejím ideologickém základu a až vlivem euroskepticismu strana tvoří své další postoje na imigraci, tvorbu legislativy nebo na další radikálně pravicová témata. Nabízí se otázka, zda lze nahlížet na euroskepticismus jako na neodmyslitelnou součást radikálně pravicové ideologie. Zatímco u kontinentální radikální pravice se jedná o nutný důsledek jejich postojů, UKIP euroskepticismus používal jako podmiňující atribut jejího ideologického přesvědčení, díky kterému je obhajován a zdůvodňován důraz ideje nativismu a welfare šovinismu.

Počátkem třetí fáze jejího fungování však lze pozorovat změnu, kdy se strana začala snažit dostat z kategorie monotematické strany, přičemž hlavním důvodem bylo oslovit britské voliče v domácích volbách. Svým zvýšeným důrazem na ostatní radikálně pravicová témata tak postupně dostala téma opozice vůči EU na stejnou úroveň. Neznamená to však, že by se její pozice vůči EU a evropské integraci jako takové změnila. Strana si pouze v rámci své strategie začala uvědomovat sílu a důležitost typicky radikálně pravicových tezí a začala je

mnohem více vyzdvihovat právě pomocí euroskepticismu. Druhá hypotéza je tedy také vyvrácena, jelikož, jak je vidět především na posledních dvou volebních programech, programatika strany se v posledních letech přiblížila směrem k typicky radikálně pravicovým politikám a euroskepticismus UKIPu již postupně přestává být na těchto politikách závislý.

Zůstává otázka, jaká je budoucnost strany, až Velká Británie z Evropské unie skutečně vystoupí – za předpokladu, že se tak stane se vším všudy a země tak již nebude v žádném aspektu součástí této politické unie. O tom, jakým směrem se strana bude ve svém směřování ubírat následovně samozřejmě nelze s jistotou říci nic (příkladem toho budiž výsledek referenda o vystoupení z EU¹³), to ostatně ani nebylo cílem této práce. Budoucí vývoj strany UKIP však považuji za zajímavé téma alespoň z toho hlediska, jak se bude vyvíjet strana, která pravděpodobně přijde o téma, které tvořilo její identitu po většinu jejího fungování. Podle čtvrté analyzované fáze se zatím zdá, že strana se chystá vydat směrem k propagaci myšlenek, které jsou typické pro klasické radikálně pravicové strany, a to na úkor evropského tématu. Na vynášení takových soudů je zatím příliš brzy, jelikož zatím není zcela jasné, jak dopadnou jednání mezi Spojeným královstvím a EU o finální podobě a formě *Brexitu*. Budoucí výzkum v této oblasti v souvislosti s UKIPem by se však mohl ubírat právě tímto směrem.

¹³ Podle průzkumů přibližně sedm z deseti voličů očekávalo opačný výsledek Brexitu, a to i na straně voličů odchodu z EU (Ashcroft 2016: 16).

5 Seznam použitých zdrojů

- Albertazzi, Daniele – McDonnell, Duncan eds. (2008). *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy* (Hampshire: Palgrave Macmillan).
- Ashcroft, Michael (2016). How the United Kingdom voted on Thursday... and why. *Lord Ashcroft Polls* 24.6. 2016 (<http://lordashcrofthpolls.com/wp-content/uploads/2016/06/How-the-UK-voted-Full-tables-1.pdf>, 25.3. 2018).
- Betz, Hans-Georg (1994). *Radical Right-Wing Populism in Western Europe* (Hampshire: The Macmillan Press).
- Betz, Hans-Georg–Johnson, Carol (2004). Against the current–stemming the tide: the nostalgic ideology of the contemporary radical populist right. *Journal of Political Ideologies* 9 (3), s. 311–327.
- Bornschiefer, Simon (2010). *Cleavage Politics and the Populist Right: The New Cultural Conflict in Western Europe* (Philadelphia: Temple University Press).
- Brug, van der Wouter–Fennema, Meindert–Tillie, Jean (2005). Why Some Anti-immigrant Parties Fail and Others Succeed. *Comparative Political Studies* 38 (5), s. 537–573.
- Butler, David–Kitzinger, Uwe (1976). *The 1975 Referendum* (London: The Macmillan Press).
- Danzig, Joe (2016). Churchill wrongly recruited for Brexit 13.3. 2016 (<http://jondanzig.blogspot.cz/2016/03/winston-churchill-misquote.html>, 11.3. 2018).
- Deiwiks, Christa (2009). Populism. *Living Reviews in Democracy* 3 (11), s. 1–9.
- Canovan, Margaret (2005). *The People* (Polity: Cambridge).
- Evropská Komise (2012). European Citizenship (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb77/eb77_citizen_en.pdf, 11.4. 2018).
- Farage, Nigel (2012a). Nigel Farage on the Rise of UKIP, the Fall of Europe, and the Parallels for the US. *Capital Account* (<https://www.youtube.com/watch?v=9LsQY1OxoEY>, 1.3. 2018).
- Farage, Nigel (2012b). UKIP Conference 2012 - NIGEL FARAGE leader Full Conference Speech. *Voteleavemedia* (https://www.youtube.com/watch?v=fOONG_9mUoE, 1.3. 2018).
- Farage, Nigel (2013). Nigel Farage – 2013 Speech to UKIP Conference. *UKPOL* 30.11. 2015 (<http://www.ukpol.co.uk/nigel-farage-2013-speech-to-ukip-conference/>, 1.3. 2018).
- Fry, Brian N. (2007). *Nativism and Immigration* (New York: LFB Scholarly Publishing LLC).
- Gifford, Chris (2006). The rise of post-imperial populism: the case of right wing Euroscepticism in Britain. *European Journal of Political Research* 45 (5). s. 851–869.

- Goodwin, Lawrence (1978). *Democratic Promise: The Populist Moment in America* (New York: Oxford University Press).
- Goodwin, Matthew–Ford, Robert (2014). *Revolt on the Right: Explaining support for the radical right in Britain* (New York: Routledge).
- Goodwin, Matthew–Milazzo, Caitlin (2015). *UKIP: Inside the Campaign to Redraw the Map of British Politics* (Oxford: Oxford University Press).
- Havlík, Vlastimil–Pinková, Aneta (2012). Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter 2*, s. 121–153.
- Kopecký, Petr–Mudde, Cas (2002). The Two Sides of Euroscepticis: Party Positions on European Integration in East Central Europe. *European Union Politics 3* (3), s. 297–326.
- Kopecký, Petr (2004). An Awkward Newcomer? EU Enlargement and Euroscepticism in the Czech Republic. In: Spiering, Menno–Harmsen, Robert eds., *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration* (Amsterdam: Rodopi).
- Merrick, Rob (2017). Ukip: A timeline of the party's turbulent history. *Independent* 29.9. 2017 (<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/ukip-timeline-party-westminster-alan-sked-nigel-farage-conference-key-events-brexite-leadership-a7974606.html>, 11.1. 2018).
- Mudde, Cas (2004). The Populist Zeitgeist. *Government & Opposition 39* (3), s. 541–563.
- Mudde, Cas (2007). *Populist radical right parties in Europe* (New York: Cambridge University Press).
- Mudde, Cas (2012). *The Relation Between Immigration and Nativism in Europe and North America*. Migration Policy Institute.
- Mudde, Cas (2013). Three Decades of Populist Radical Right Parties in Western Europe: So What? *European Journal of Political Research 52*, s. 1–19.
- Mudde, Cas–Kaltwasser, Cristóbal R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction* (New York: Oxford University Press).
- Sabin, Lamiat (2014). Ukip timeline: The gradual rise to Westminster. *Independent* 21.11. 2014 (<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/ukip-timeline-the-gradual-rise-to-westminster-9874423.html>, 10.1. 2018).
- Stanley, Ben (2008). The thin ideology of populism. *Journal of Political Ideologies 13* (1), s. 95–110.
- Spiering, Menno–Harmsen, Robert (2004). Introduction: Euroscepticism and the Evolution of European Political Debate. In: Spiering, Menno–Harmsen, Robert eds., *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration* (Amsterdam: Rodopi).
- Spiering, Menno (2015a). *A Cultural History of British Euroscepticism* (Hampshire: Palgrave Macmillan).

- Spiering, Menno (2015b). The Essential Englishman: The Cultural Nature and Origins of British Euroscepticism. In: Gifford, Chris–Tournier-Sol, Karine eds., *The UK Challenge to Europeanization: The Persistence of British Euroscepticism* (Hampshire: Palgrave Macmillan).
- Taggart, Paul (1998). A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems. *European Journal of Political Research* 33 (3).
- Taggart, Paul (2002). Populism and the Pathology of Representative Politics. In: Mény, Yves– Surel, Yves, *Democracies and the Populist Challenge* (New York: Palgrave), s. 62–80.
- Taggart, Paul–Szczerbiak, Aleks (2002). The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States. *Opposing Europe Research Network Working Paper 6* (Brighton: Sussex European Institute).
- Taggart, Paul (2004). Populism and representative politics in contemporary Europe. *Journal of Political Ideologies* 9 (3), s. 269–288.
- The Nobel Peace Prize (2018). *The Nobel Peace Prize 2012* 1.4. 2018 (https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2012/, 1.4. 2018).
- UKIP (1997). UK Independence Party MANIFESTO March 1997. (<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/ukip97.htm>, 26.1. 2018).
- UKIP (2001). UK Independence Party 2001 General Election Manifesto. (<http://www.politicsresources.net/area/uk/e01/man/ukip/UKIP2001.htm>, 26.1. 2018).
- UKIP (2004). UKIP 2004 euro election broadcast. *Ben Walters* 16.1. 2009 (<https://www.youtube.com/watch?v=hrV3wCBhGMo>, 27.3. 2018).
- UKIP (2005a) UKIP election broadcast 2005. 26.4. 2016 (https://www.youtube.com/watch?v=UKRhQ3__jPI&, 10.4. 2018).
- UKIP (2005b). UK Independence Party MANIFESTO 2005: We want our country back. 5.4. 2005 (http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/UKIP_uk_manifesto.pdf, 1.3.2018).
- UKIP (2010). UKIP Manifesto: April 2010 (<http://www.politicsresources.net/area/uk/ge10/man/parties/UKIPManifesto2010.pdf>, 4.3. 2018).
- UKIP (2014). Create an earthquake UKIP MANIFESTO 2014 (<https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/themes/5308a93901925b5b09000002/attachments/original/1398869254/EuroManifestoLaunch.pdf?1398869254>, 4.3. 2018).
- UKIP (2015). Believe in Britain: UKIP Manifesto 2015 (<https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/ukipdev/pages/1103/attachments/original/1429295050/UKIPManifesto2015.pdf?1429295050>, 4.3. 2018).
- Usherwood, Simon (2008). The dilemmas of a single-issue party: The UK Independence Party. *Representation* 44 (3), s. 255–264.
- Usherwood, Simon (2010). *UKIP's Political Strategy: Opportunistic Idealism in a Fragmented Political Arena* (Bruges: University Association for Contemporary European Studies).

Vasilopoulou, Sofia (2011). European Integration and the Radical Right: Three Patterns of Opposition. *Government and Opposition* 46 (2), s. 223–244.

Zaslove, Andrej (2009). The Populist Radical Right: Ideology, Party Families and Core Principles. *Political Studies Review* 2009, s. 309–318.

6 Resumé

The main goal of this qualitative case study is to analyse the British eurosceptic and right-wing populist party UKIP (formally United Kingdom Independence Party) and its ideological preferences. The party was officially established in reaction to the Maastricht Treaty (formally the Treaty on European Union) and one of its main topics is a strong opposition to the European Union as the party has always stood up for the British exit from the EU. The aim of the thesis is to offer a contextualization of the analyzed party and to find a relation between UKIP, populist radical right parties (PRRPs) and the populist (thin) ideology by testing specified hypotheses.

The thesis is divided in two parts. The first part is a theoretical one in which I present three key concepts. The first one is populism as a thin ideology, the second one is the ideology of PRRPs whereas the third part consists of euroscepticism through the lens of relevant authors. The aim of the theoretical part is to present a conceptualisation of the factors that play significant role in the party's ideology. The second part first presents concept of British exceptionalism which also plays significant role in the formation of the party's ideology. Then I move on to the aforementioned analysis and the results are presented in the conclusion.

7 Přílohy

7.1 Příloha č. 1: Billboard strany UKIP v rámci kampaně *Say No*

Zdroj: <https://www.independent.co.uk/voices/comment/despite-what-ukip-might-say-eu-migration-is-a-two-way-street-8560103.html> (22.4. 2018).

7.2 Příloha č. 2: Alan Sked jako lídr strany UKIP v roce 1996

Zdroj: <http://uk.businessinsider.com/ukip-founder-alan-sked-the-party-should-dissolve-disappear-2016-7> (22.4. 2018).